

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

ხათუნა დიასამიძე

იურიდიული ტექსტების თარგმანის ანალიზის
მოდელირება პარალელურ კორპუსში

სპეციალობა - თარგმანმცოდნეობა

ანოტაცია

წარმოდგენილია ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური
ხარისხის მოსაპოვებლად

ბათუმი - 2021

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ევროპეისტიკის დეპარტამენტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ბათუნა ბერიძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, ფილოლოგიის დოქტორი.

შემფასებლები:

1. თინათინ მარგალიტაძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი;

2. თინათინ ზოლქვაძე -

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, თსუ-ს თეორიული და გამოყენებითი ენათმეცნიერების სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის ასოცირებული პროფესორი;

3. ლია ქაროსანიძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, თსუ-ს არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო ტერმინოლოგიისა და თარგმნითი ლექსიკონების განყოფილების ხელმძღვანელი.

საერთაშორისო ექსპერტი: ეკატერინა ლაფშინოვა-კოლტუნსკი -

ფილოსოფიის დოქტორი, საარლენდის უნივერსიტეტის პროფესორი (საარბრუკენი, გერმანია).

სადისერტაციო ნაშრომის დაცვა შედგება 2021 წლის 29 ივლისს 17 საათზე, N37 აუდიტორიაში, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს მიერ შექმნილი სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე.

მისამართი: ბათუმი 6010, ნინოშვილის/რუსთაველის ქ. 35/32. სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შეიძლება ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ილია ჭავჭავაძის ბიბლიოთეკაში, ხოლო სადისერტაციო ნაშრომის ანოტაციისა - ამავე უნივერსიტეტის ვებ-გვერდზე (www.bsu.edu.ge).

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი,

ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

მ. კიკვაძე

[http://ccvista.taiex.be/Fulkrum/CCVista/\\$LG/\\$CELEXCODE-\\$LG.doc](http://ccvista.taiex.be/Fulkrum/CCVista/$LG/$CELEXCODE-$LG.doc).

<http://nl.ijs.si/telri/Vanilla/>

<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison.>),

<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison>.

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:0001:0031:EN:PDF>.

<http://www.euromatrix.net>

<http://www.euromatrixplus.net/>)

[Https://dictionary.cambridge.org](https://dictionary.cambridge.org)

<http://www.lawteacher.net/free-law-essays/constitutional-law>

51. Yule G. Introduction to Language Study; Oxford University Press, 2000

52. Steinberger Ralf, The JRC-Acquis: A multilingual parallel corpus with 20+ languages, Italy, 2011

53. Maud Ehrmann, Turchi Marco, Building a Multilingual Named Entity-Annotated Corpus, Hissar, Bulgaria, 2011

54. Wang Dapeng, The problems and prospect analysis of corpus-based translation studies, Bohai Univ. China, 2013

55. Yun-Chuang Chiao, Kraif Olivier, Evaluation of Multilingual Text Alignment Systems, Genoa, Italy, 2006

(<http://europa.eu.int/>)
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=CELEXCODE&lg=LG.
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:CELEXCODE:LG:HTML>.
[http://ccvista.taie.x.be/Fulkrum/CCVista/\\$LG/\\$CELEXCODE-\\$LG.doc](http://ccvista.taie.x.be/Fulkrum/CCVista/$LG/$CELEXCODE-$LG.doc).
<http://nl.ijs.si/telri/Vanilla/>
<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison>.),
<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison>.
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:0001:0031:EN:PDF>.
<http://www.euromatrix.net>
<http://www.euromatrixplus.net/>)
(<http://europa.eu.int/>)
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=CELEXCODE&lg=LG.
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:CELEXCODE:LG:HTML>.

შესავალი

კორპუსული კვლევა თანამედროვე თარგმანმცოდნეობაში დღესდღეობით საკმაოდ აქტუალური გახდა. თარგმანმცოდნეობისა და კორპუსის ურთიერთკავშირი ჯერ კიდევ გასული საუკუნიდან იღებს სათავეს. წლების განმავლობაში კომპიუტერული ტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად კორპუსზე დაფუძნებული თარგმანმცოდნეობა გაფართოვდა და თანდათანობით განსხვავებული სფეროები მოიცვა, ჩამოყალიბდა სხვადასხვა სახის პარალელური კორპუსი. საკუთრივ „პარალელური კორპუსი გულისხმობს ორ ან რამდენიმე ენაზე არსებული სრულიად იგივეობრივი ტექსტების მოთავსებას სპეციალურად შემუშავებულ კომპიუტერულ პროგრამაში და ურთიერთშედარებისა და ანალიზის საფუძველზე მათ შორის არსებული ეკვივალენტობის დადგენას“ (Yang, 2002:29). პარალელურ კორპუსს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება თარგმანმცოდნეობისათვის, ვინაიდან ის აკავშირებს წყარო და სამიზნე ენებს როგორც ტექსტების, ასევე წინადადებებისა და სიტყვების დონეზე, თანადროულად წარმოაჩენს მათ მთარგმნელის წინაშე და აადვილებს მათს საქმიანობას. მეორე მხრივ, როგორც მოგეხსენებათ, არსებობს ეროვნული კორპუსები, რომლებიც კონკრეტული მიზნებით შეიქმნა, ასეთებია, მაგალითად, ინგლისური ენის ან ქართული ენის ეროვნული კორპუსები. ისინი აურაცხელ ენობრივ მასალას შეიცავენ და დიდ როლს ასრულებენ ამა თუ იმ ტექსტის ლინგვისტური თუ სტილური თავისებურებების განსაზღვრაში. არსებობს მთარგმნელობითი კორპუსული ლექსიკონები, მაგ. პროფესორ თ. მარგალიტაძის თაოსნობით

თსუ ლექსიკოგრაფიის ცენტრში შექმნილი დიდი ინგლისურ-ქართული ლექსიკონი www.dict.ge სწორედ განმარტებების კორპუსული სისტემატიზაციის პრინციპით არის შექმნილი. არსებობს ასევე მთელი რიგი დარგობრივი (სამედიცინო, იურიდიული, პოლიტიკური და სხვა) კორპუსები. თანდათანობით გამოიკვეთა კვლევის საერთო ობიექტები, რამაც განაპირობა ზემოაღნიშნული კორპუსების საფუძველზე პარალელური კორპუსების შექმნა, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თარგმან-მცოდნეობისთვის. იურიდიული კორპუსები დღესდღეობით არ არის საბოლოოდ ჩამოყალიბებული და ფართოდ გავრცელებული, რაც განპირობებულია თავად დარგის სირთულითა და თავისებურებებით. სწორედ ამ ფაქტმა გადაგვაწყვეტინა პარალელური კორპუსლინგვისტიკის მეთოდოლოგიითა და კანონის ინტერპრეტაციის ტელეოლოგიური მიდგომების გამოყენებით კვლევისათვის დაგვემუშავებინა საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების ხელშეკრულების 1-4 კარის 1-278 გვერდები და შეგვექმნა ქართულ-ინგლისური იურიდიული პარალელური კორპუსი. ეს მცდელობა კიდევ ერთი წინგადადგმული ნაბიჯია თანამედროვე ქართულ კორპუსლინგვისტიკაში, რომელიც თავადაც ჩამოყალიბების ეტაპზეა. მას შეიძლება ვუწოდოთ მცირე მოცულობის იურიდიული პარალელური კორპუსი.

კორპუსის შექმნისას მრავალი გამოწვევის წინაშე ვდგებით, როგორებიცაა: თანამედროვე ტექნოლოგიების ფლობა, ადამიანური რესურსები, მაგრამ ყველაზე ძნელი მათ შორის მონაცემთა შეგროვებაა. საკმაოდ რთული იქნებოდა ორენოვანი ურთიერთშესატყვისი იურიდიული ტექსტების მოპოვება, თუ გავითვალისწინებთ მსგავსი სტილის კონფიდენციალურობასაც. საბოლოოდ არჩევანი შევაჩერეთ ასოცირების ხელშეკრულება-

35. Sbisà M. *Speech Acts in Context Language and Communication*; vol.22, 2002, pp.421- 436

36. Scherer Carmen, *Corpuslinguistics*, Un. Winter, Heidelberg, 2006

37. Schreiban Suzan, Unsworth John, Siemens Ray, *A New Companion to Digital Humanities*, Oxford, Blackwell, 2016

38. Sinclair John, *Corpus, Concordance, Collocation*, Oxford University Press, 1991

39. Sinclair John, *The Automatic Analysis of Corpora, Directions in Corpus Linguistic* p.379- 397, Berlin, 1992

40. Sinclair John, *Trust the Text. Language, Corpus and Discourse*, London, Routledge, 2004

41. Sperber D. Wilson D. *Relevance*, II ed. Blackwell, Oxford, 1999

42. Stalnaker R. *Context and Content*, Oxford University Press, Oxford, 1999

43. Steinberger Ralf , *An Overview of the EU's highly multilingual parallel corpora* ,Ispra, Italy, 2014

44. Tahira Naseem, Snyder Benjamin, *Multilingual Part-of-Speech Tagging: Two Unsupervised Approaches*, 2009

45. Tognini-Bonelli Elena, *Corpus Linguistics at Work*, John Benjamins Publishing, 2001

46. Trung D.K. *Beyond Ab. Maslow's Theory of Human Motivation; Philosophy on the net*, 2016

47. Van Der Esch B. *The Principles of Interpretation Applied by the Court of Justice of European Communities*; Fordham International Law Journal, 1991

48. Vuk evi Miodrag, *EU directives and standards on translating and interpreting and their implementation in Serbia as a non-EU country and a country in the Stabilization and Association Process (SAP)*

49. Yang Huizhong, *An Introduction to Corpus Linguistics*, Shanghai, Foreign Language Education Publishing House, 2002

50. Yu Chen, Kay Martin, *Interesting Data for faster and Better Statistical Translations*, Boulder, Colorado, 2009

20. Johnson M.R. Aristotle on Teleology, Oxford, 2005
21. Kaalep H.Jaan, Comparing Parallel Corpora and Evaluating their Quality, Tartu Univ. Estonia, 2009
22. Katz J.J. Propositional Structure and Illocutionary Force; New York, 1977
23. Kijaczko St. Kant's Pragmatic Teleology; Opole University, 2004
24. Koehn Philipp, A Parallel Corpus for Statistical Machine Translation, Phuket, Thailand, 2005
25. Lapshinova-Koltunski, E. "Variation in translation: Evidence from corpora." In New directions in corpus-based translation studies (Translation and Multilingual Natural Language Processing 1), ed. by Fantinuoli, C. and Zanettin, F., 71-93. Berlin: Language Science Press. 2015.
26. Leech G. Exploration in Semantics and Pragmatics; Amsterdam, John Benjamins, 1980
27. Lenaerts K., Guttierrez-Fons J.A. Methods of Interpretation and the European Court of Justice; European University Institute, 2013
28. Levinson S.C. Pragmatics; Cambridge University Press, Cambridge, 1983
29. Lewis D. Scorekeeping in a Language Game; Journal of Philosophical Logic, issue 8, pp.339- 359, 1979
30. Margalitadze, T. Once Again Why Lexicography Is Science. Lexikos 28 (AFRILEX-reeks/series 28: 2018): 245-261 <http://lexikos.journals.ac.za>; <https://doi.org/10.5788/28-1-1464>
31. Mayr E. The Idea of Teleology; University of Pennsylvania, 2014
32. Miller Vaughne, The EU's Acquis Communautaire, 2011
33. Miller Vaughne, The EU's Acquis Communautaire, International Affairs and Defence Section, 2011
34. Partington Alan, Aims, Tools and Practices of Corpus Linguistics, University of Bologna, 2006

ზე, რომელიც მრავალ ენაზე თარგმნილი პროფესიონალი მთარგმნელების მიერ და ტექსტებიც არაკონფიდენციალურია, პირიქით, ხელმისაწვდომია როგორც პროფესიონალების, ასევე ნებისმიერი დაინტერესებული პირისათვის.

სადისერტაციო ნაშრომის მოკლე აღწერილობა:

ა) **კვლევის მიზანი:** კვლევის მიზანია იურიდიული ტექსტების თარგმანის ანალიზის მოდელირების პრეცედენტის შექმნა პარალელურ კორპუსში.

შესაბამისად, რამდენიმე კვლევითი ამოცანა განვსაზღვრეთ:

1. თარგმანმცოდნეობის კვლევების მეთოდების ინტეგრირება კორპუსლინგვისტიკის თეორიისა და პრაქტიკის მეთოდებთან;
2. საკვლევი ორენოვანი ტექსტების პირველადი, შეპირისპირებითი არამანქანური ანალიზი, რომელიც რამდენიმე ურთიერთდაკავშირებულ პროცესს მოიცავს: ა. სინტაქსური, მორფოლოგიური, ტერმინოლოგიური თვისებრივი მონაცემების დადგენა, ბ. მთარგმნელობითი პრობლემების დადგენა; გ. ზემოთაღნიშნულ ანალიზზე დაყრდნობით სტრუქტურირებისა და მარკირების მოდელების განსაზღვრა;
3. საკვლევი ორენოვანი ტექსტების პარალელური კორპუსის ანალოგიური განთავსება და მანუალური მარკირება;
4. ტექნიკური ხასიათის სამუშაოს შესრულება თარგმანის ანალიზატორში მარკირებული ტექსტების პროცესირებისათვის;

5. ანალიზატორით მიღებული სტატისტიკური მაჩვენებლების, პარალელური სალექსიკონო მონაცემებისა და პარალელურად სტრუქტურირებული ტექსტების შემდგომი ანალიზი თარგმანმცოდნეობის მიმართულებით.

კვლევის მიზნების შესაბამისად კორპუსლინგვისტიკის თეორიული საფუძვლების დამუშავების მომდევნო ეტაპზე შეიქმნა ემპირიული მასალის კორპუსი, რომელიც შედგენილია ქართულსა და ინგლისურ ენებზე არსებული იურიდიული ტექსტების პარალელური ტექსტებისაგან.

პარალელურ კორპუსში შეიძლება ერთდროულად განთავსდეს ტექსტი და თარგმნითი ვარიანტი, რამაც საშუალება მოგვცა შეგვექმნა იურიდიული ტექსტების თარგმანის ანალიზის ინდივიდუალური მოდელი ინგლისური და ქართული ტექსტების პარალელური კორპუსისათვის. კვლევა განვახორციელებთ ემპირიული მასალის წინასწარი დამუშავების შემდეგ ავტომატურ და ნახევრადავტომატურ რეჟიმში. კვლევისას გამოვიყენებთ პრაგმატიკული, სემანტიკური და ტერმინოლოგიური მიდგომები.

ბ) საკითხის აქტუალურობა, სიახლე და მნიშვნელობა:

საკითხის აქტუალურობა, სიახლე და მნიშვნელობა განპირობებულია (1) კვლევის ობიექტითა და (2) კვლევის მეთოდოლოგიით.

მარკირებული და ანოტირებული ტექსტების ენობრივი რესურსების შექმნა ენის სწავლისა და კვლევისათვის ბოლო ათწლეულის განმავლობაში მთავარი სამეცნიერო მიმართულება გახდა. ენობრივი მასალების სამეცნიერო ანალიზისათვის ტექ-

Bibliography:

1. Beridze Khatuna, Translatology, Batumi, 2018
2. Beridze Khatuna, Gvarishvili Zeinab, Corpus Research of Acquis Legal Terms, BSU publishing, 2014
3. Tandashvili Manana, Purtskhvanidze Zaqaria, Corpuslinguistic Paradigm in Linguistics, Frankfurt linguistic circle, 2014
4. Khalvashi Ramaz, Digital Humanities, BSU publishing, Batumi, 2018
5. Altenberg Bengt, The English-Swedish Parallel Corpus, Lund, Sweden, 2001
6. Aristotle, Wicomachean Ethics, book II
7. Austin N. How to do Things with Words; Oxford University Press, London, 1962
8. Berry M. David, Understanding Digital Humanities, New York, Palgrave Macmillan, 2012
9. Coward A. Ellis J. Language and Materialism, London 1976
10. Cruse A. Meaning in Language; An Introduction to Semantics and Pragmatics, II ed. Oxford University Press, Oxford, 2004
11. DGT Translation Quality Guidelines, EU, Brussels, 2015
12. EC, DGT, European commission and Directorate General for Translation, Brussels, Belgium, Education Publishing House, 2002
13. Eisselle Andreas, Yu Chen, A Multilingual Corpus from United Nation Documents, Valetta, Malta, 2010
14. Erjavec Tomaz, The English-Slovene ACQUIS corpus, Slovenia, 2017
15. Evans Dubley, Developments in English for Specific Purposes, Cambridge, 1998
16. Gazdar Gerald, Speech Act Assignment in Elements of Discourse Understanding, Cambridge University Press, Cambridge, 1981
17. Glasersfeld E.V. Teleology and the Concepts of Causation; 2009
18. Grice M.P. Logic and Conversation, Cambridge, 1967
19. Ide Nancy, Veronis Jean, Multilingual Text Tools and Corpora, Kyoto, Japan, 1994

candidate languages are now available only in Word format, which JRC-Acquis program can not accept;

- This study will make it possible to reduce the number of translation errors or inaccuracies made by the software analyzer, which is sometimes very important, as a legal document of interstate importance similar to the Association Agreement may contain particularly important information, such as nuclear proliferation. In such a case, the risk of a fatal outcome caused by a translation error can be reduced;

- Another practical value of our research is the function of the software analyzer to sort bilingual texts in parallel and, most importantly, to give us statistics of tagged terms automatically;

- It is especially noteworthy that the results of the research can be verified remotely through this program. We can boldly state that the joint and greatest result of corpus linguistics and informatics has been achieved - we can get the result of the research in the shortest time;

- We believe that the Georgian-English parallel corpus created within the framework of our dissertation is one of the steps forward and an attempt to establish a Georgian language corpus among the multilingual corpora in the world and make it available to interested specialists.

- By obtaining statistical indicators obtained by the analyzer, a parallel terminological dictionary and parallel structured texts, we have achieved the goal of our research in terms of software and created manual marking of legal text translation, processing in a software analyzer, and further English scientific research and modeling.

- As part of our research, we have determined that the role and function of a software analyzer is extremely important for qualitative translation research, as automatically obtained quantitative indicators allow for systematic conduct of research and solution of a specific research issue in a short time.

ნოლოგიურად დამუშავებული კოლექციები ინფორმაციას გვაწვდის ბუნებრივი ენების შესახებ. ამ მხრივ პარალელური კორპუსი განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს. თარგმანის კორპუსი მკვლევარს კონკრეტული კვლევის საკითხის გადაწყვეტის საშუალებას უნდა აძლევდეს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, არასპეციფიკური კორპუსის მკვლევარს შეუძლია შეარჩიოს და გამოიყენოს კორპუსის ტექსტები სხვადასხვა ტიპის შეპირისპირებითი კვლევისათვის.

საკანონმდებლო ტერმინების ადეკვატური თარგმანი წარმოადგენს საზოგადო პრობლემას, ვინაიდან თარგმანში ხშირია ტერმინთა კონცეპტუალური განსხვავება. ეს უკანასკნელი გულისხმობს იმას, რომ ტერმინების კონცეპტუალური განსხვავებები პოტენციურად შეიძლება გახდეს კანონის არასწორად ინტერპრეტაციის განმაპირობებელი მიზეზი.

ნაშრომის კიდევ ერთი სიახლე არის მონაცემების ტექნოლოგიური ბაზა, რომელიც შეიქმნა კვლევის პროცესში, როგორც ადაპტირებული ღია პლატფორმა სპეციალიზებული ენობრივი კორპუსებისათვის. ის უზრუნველყოფს ქართული ენის პარალელური კორპუსის განვითარებას ზოგადად. ასევე ის არის დაინტერესებული სპეციალისტებისათვის ერთიანი სამუშაო პლატფორმა, რომელიც აღჭურვილია კვლევის ჩვენეული მოდელით.

გ) კვლევის მეთოდები და მისი სიახლე

არამანქანური ანალიზისათვის გამოვიყენეთ საკვლევი ტექსტების მხოლოდ ნაწილი (კარი 1-4, გვ.1-278). კვლევის მე-2 ამოცანის გ) პუნქტის შესაბამისად, დავადგინეთ მთარგმნელობითი პრობლემები საანალიზოდ შერჩეულ მონაკვეთზე და

განვსაზღვრეთ მთარგმნელობითი უზუსტობების შემდეგი ოთხი კატეგორია:

1. კალკირება და მის შედეგად აზრობრივი ბუნდოვნების წარმოშობა, კერძოდ, სინტაქსური კონსტრუქციების კალკირება და ამის შედეგად გამოწვეული აზრობრივი ბუნდოვნება;
2. ცალკეული ლექსემის კალკირება;
3. ნასესხობების უმართებულო გამოყენება ქართული შესატყვისების ნაცვლად;
4. საკანონმდებლო ტერმინების თარგმანის ადეკვატურობა.

შესაბამისად, მათი ანალიზი წინამდებარე კვლევაში ჩვენი ქვე-ამოცანა გახლავთ.

კორპუსლინგვისტიკის თეორიული საფუძვლების დამუშავების მომდევნო ეტაპზე თემის ხელმძღვანელის მიერ ქართული და ინგლისური ტექსტების მანქანური ანალიზისთვის შედგენილი ლინგვისტიკური მარკირების TagSet -დან ჩვენი კვლევის ამოცანების შესაბამისი მარკირების ერთეულები განვსაზღვრეთ.

კვლევისათვის განისაზღვრა მეთოდოლოგია შემდეგი კლასიფიკაციით:

- 1) საკვლევი ლინგვისტური და მთარგმნელობითი ერთეულების დადგენა - მანუალური დამუშავების პროცესის დროს;
- 2) სტატისტიკური ანალიზის მოდელის განსაზღვრა - მანუალური დამუშავების პროცესის დროს;

Moreover, the theoretically approved material is still intended for practical use;

- Taking into account the translation inaccuracies and errors detected by the software analyzer within our research will help: B) bring the Georgian translation of the Association Agreement closer to the basic principles set out in international standards and translation quality requirements, as the existing language version of all EU legal acts must be equally authentic; C) to bring the Georgian version of the agreement closer to the general legislative principles, such as equality before the law and credibility of the law; D) avoid potential risks of litigation, including financial or political damage; E) reduce difficulties and problems in interpreting the law or introducing the law at the national level;

- Among the practical values of the legal parallel corpus created within the framework of our research, the following should be noted: it can be used for a) statistical machine translation, b) bilingual lexical or semantic resources; C) for dictionaries or anthologies; D) for testing and teaching multilingual information retrieval software;

- What is most important, the translation of the terms identified by the software analyzer within the framework of this research can be used to compile a terminological dictionary of the Georgia-European Union Association Agreement.

- We consider the fact that this is an attempt to become part of the JRC-Acquis, the largest multilingual corpus available today, which includes more than twenty languages of the EU member states, to be the greatest practical value of the English-Georgian parallel corpus of the Association Agreement;

- We especially mention the fact that the Legal Parallel Corpus we have created is another step forward, a prerequisite for joining the JRC-Acquis: we have already converted the English and Georgian transliterated texts of the Association Agreement into XML format, while the EU

As for the analyzer results:

We have identified and analyzed a number of cases of translation inaccuracies and errors, namely: calque - 47 examples; Syntactic calque - 18 cases; Misuse of foreign words and borrowings - 42 examples; Terms - 230, which can be used to compile a terminological dictionary of Georgia-European Union associate agreement.

Conclusion

The aim of this research was to set a precedent for modeling the analysis of the translation of legal texts in a parallel corpus, as corpus research is particularly relevant in modern translation studies. We opted for the Association Agreement, the contradictory analysis of the original and target texts of which led us to the following conclusions:

- We have created an individual model of translation analysis of legal texts for the parallel corpus of English and Georgian texts;

- The translation corpus created within our research allows the researcher to solve a specific research issue in a short time, is able to select and use corpus texts for different types of contrasting research;

- This parallel corpus is a valuable linguistic resource that provides the translation process with a rich vocabulary and is a kind of bank of ready-made phrases for the translator, simplifies and accelerates its work;

- Searching for terms, opening contexts, determining contextual meanings, contrasting analysis of definitions is possible in a short period of time through the specialized search program used in the research;

- Following the objectives of the research, we automatically examined several categories of translation inaccuracies through a parallel corpus and obtained their statistics in a short time;

- If in the early period linguistic research was mainly limited to theory and then introduced into practice (top-down process), our corpus-linguistic work relies directly on practical research (bottom-up process).

3) ტერმინების პროგნოზული ანალიტიკა - კორპუსის პროგრამული ანალიზატორით მიღებული შედეგების საფუძველზე ;

4) თარგმანის ხარისხობრივი ანალიზი - კორპუსის პროგრამული ანალიზატორით მიღებული შედეგების საფუძველზე.

მომდევნო ეტაპზე კვლევისათვის შერჩეული ორენოვანი ტექსტების მანუალური დამუშავება დავიწყეთ, რაც შეიძლება აღვწეროთ, როგორც მანქანური ანალიზისათვის მოსამზადებელი წინასწარი ანალიტიკური პროცესი. მარკირებული ტექსტები განთავსდა პროგრამულ ანალიზატორში, მიღებული მონაცემების საფუძველზე სამეცნიერო კვლევა თარგმანმცოდნეობის მიმართულებით ჩავატარეთ.

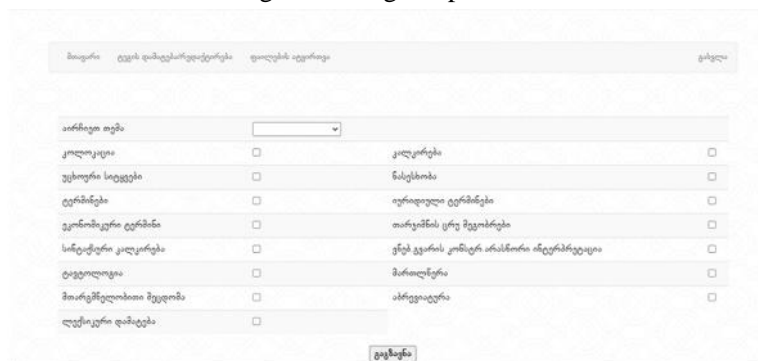
ენა და თარგმანი: გლობალიზაციის ერაში ენა ძირითადად თარგმანის საშუალებით ვითარდება. ბუნებრივია, ბოლო ოცი წლის განმავლობაში იგი განიცდის ისეთი ახალი კონცეპტებისა და მათი აღმნიშვნელი ტერმინების ზეგავლენას, როგორც მანამდე არ არსებობდა არამარტო ქართული ენის თეზაურუსში, არამედ ჩვენი მსოფლალქმის ცნებათა ველში. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ახალ კონცეპტთა მართებული დამკვიდრება მთარგმნელთა მისიაა, მათ უდიდესი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ ენის განვითარებაში, რადგან მათი აღმნიშვნელი ტერმინები მხოლოდ მათ გადააქვთ ჩვენს ცნებათა ველში და ისინი ამკვიდრებენ ჩვენს თეზაურუსში. თუ ამ პროცესს წარმოვიდგენთ, როგორც ენისა და ენაში დამკვიდრებული ახალი კონცეპტების გამოყენების უწყვეტ სოციალურ ჯაჭვს, მათ მიერ თარგმნილი მასალა ჯაჭვური პრინციპით ხვდება მასმედიისა და პო-

Figure 3. Picture of corpus analyzer:

To use this program, you first need to register as a user. We enter the program referring the username and password of the user. See Figure 4:

Figure 4. Program picture:

First of all, we upload English and Georgian texts converted to XML format in the program. Then in the special field - add tags, we enter the tags we have created in advance. Select the desired text already entered in XML format, select the theme in the field, select the desired tags and click the send button. After all, the program automatically searches and provides statistics that we can use to contrast the bilingual

ნაშრომის მოკლე შინაარსი

თავი I. კორპუსლინგვისტიკა, როგორც ინოვაციური სამეცნიერო მიმართულება -ორი ქვეთავისგან შედგება:

1.1. კორპუსლინგვისტიკის გაგებისთვის - ქვეთავში განმარტებულია კორპუსლინგვისტიკის, როგორც ჰუმანიტარული მეცნიერების შედარებით ახალი მიმართულების რაობა, რომელიც მეცნიერების ორი დარგის: ჰუმანიტარიისა და ინფორმატიკის შერწყმის საფუძველზე წარმოიშვა. იგი, როგორც ერთგვარი „სიმბიოზი“, საკმაოდ სწრაფად განვითარდა თეორიული ლინგვისტიკისა და ინფორმატიკის განვითარების პარალელურად და სულ მალე ინტერდისციპლინურ სამეცნიერო დარგად ჩამოყალიბდა. სამეცნიერო წრეებში აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს კითხვა: არის თუ არა კორპუსლინგვისტიკა დამოუკიდებელი სამეცნიერო დისციპლინა და თუ ეს ასეა, რა განსხვავებაა კორპუსლინგვისტიკასა და ტრადიციულ ლინგვისტიკას შორის.

კამათის საფუძველს იძლევა ის ფაქტი, რომ კორპუსლინგვისტიკა საერთაშორისო კლასიფიკაციაში (DDC – Dewey Decimal Classification, სამეცნიერო დარგების სისტემატიზაციის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული საერთაშორისო კლასიფიკაცია, შემუშავებული ამერიკელი მკვლევარის მელვილ დივისის მიერ და UDC – Universal Decimal Classification – სამეცნიერო დარგების სისტემატიზაციის ევროპული კლასიფიკაცია (შექმნილი ბელგიელი მკვლევარების პაულ ოთლეტის და ჰენრი ფონტენის მიერ 1895 წელს) არ არის ასახული, როგორც დამოუკიდებელი სამეცნიერო დისციპლინა. „ლინგვისტიკას საკუთარი კოდი აქვს (DDC-ში 4[00], UDC-ში კი 8), ხოლო ინფორმატიკას – საკუთარი (004 DDC- შიგ და UDC-შიგ)“ (თანდაშვილი, 2014:13).

<ecn_trm>...</ecn_trm> economic terms
 <synt_calq>...</synt_calq> syntactic calque
 <lng_mpv>...</lng_mpv> misinterpretation of the passive voice
 construction
 <st_taut>...</st_taut> tautology
 <lng_spl>...</lng_spl> spelling
 <tr_err>...</tr_err> translation error
 <lng_abr>...</lng_abr> abbreviation
 <tr_lex.add>...</tr_lex.add> lexical addition

The tags were created by Khatuna Beridze, Associate Professor of the Department of European Studies, Batumi Shota Rustaveli State University. The tagging process requires special care and attention. We carried out it in several stages: 1. Processing and comparing the English and Georgian texts of the Association Agreement in parallel, which was mainly of an introductory nature; 2. Marking of source and target texts in parallel mode, using the same tag - the first stage of marking; 3. Re-review of already marked texts - marking. In most cases we had to repeat this steps several times because even the slightest inaccuracy in the marking process was a problem - the software analyzer could not perceive the data we provided. After a long and laborious marking process, we converted English and Georgian texts from Word format to XML format. To do this, we used a special program NOTEPAD ++, the advantage of which is that it is perceptible to the software analyzer, in addition, it makes it easier to work if any tag is entered incorrectly, for example, missing a fraction or more than the normal spacing between characters. NOTEPAD ++ finds the error itself, reddens it, and we no longer have to re-read the entire paragraph or chapter to correct the error. See Figure 1.2:

ენის წერილობითი და ზეპირმეტყველების ნიმუშების გაციფრება და მათი ანოტირება მეტყველების ნაწილების მიხედვით. უმეტესწილად კვლევის ზოგი ასპექტი მოითხოვს დიდი მოცულობის მონაცემების გადამუშავებას, რომელიც უფრო დეტალურ, ავტომატურ ანოტაციას საჭიროებს (კომპიუტერული ლინგვისტიკის პორტალი <http://www.computerlinguistik.org/portal/portal.html?s=Korpuslinguistik>).

კორპუსლინგვისტიკის ზემოთმოყვანილი განმარტებებიდან ნათლად ჩანს, თუ რამდენად ძნელია, შევჯერდეთ მის ცალსახა დეტერმინაციაზე, თუმცა მათზე დაყრდნობით შეგვიძლია თავი მოვუყაროთ ცალკეულ პუნქტებს, რომლებიც, თავის მხრივ, განაპირობებენ კორპუსლინგვისტიკის მიზანს, კერძოდ:

კორპუსლინგვისტიკა, უპირველეს ყოვლისა, ეყრდნობა ავტენტურ ენობრივ რესურსებს, 2) გაციფრებულ რესურსებს, 3) იყენებს დიდი მოცულობის ემპირიულ მასალას.

1.2. კორპუსის რაობა - კორპუსლინგვისტიკაზე საუბრისას მიზანშეწონილად მიგვაჩნია გავერკვეთ თავად კორპუსის რაობაში. სიტყვა „corpus“ (მრ. „corpora“) ლათინური წარმოშობისაა და ქართულად „სხეულს“ ნიშნავს. თითქოს უცნაურიცაა, რა საერთო შეიძლება ჰქონდეს მას ლინგვისტიკასთან. თუ ჩავუღრმავდებით, „კორპუსი“ ამ შემთხვევაში ასოცირდება ერთ მთლიანობასთან. შემთხვევითი არ არის ის ფაქტიც, რომ ისევე როგორც სხეული ასოცირდება ცოცხალ ორგანიზმთან, კორპუსიც წარმოადგენს ენის გაციფრებულ ელემენტთა კინეტიკურ ერთობლიობას და არა უბრალოდ ენობრივ ელემენტთა უმოქმედო, „უსიცოცხლო“, სტატიკურ ერთობლიობას.

განვიხილავთ ტერმინს „კორპუსი.“ მას რამდენიმე მნიშვნელობა აქვს ინგლისურ ენაში. ენათმეცნიერებაში გვეხმის ტერმინი „კორპუსი“, როგორც „ტექსტების კრებული, რომელიც გამოყენებული იქნება ლინგვისტური ანალიზისთვის. „კორპუსში დაფიქსირებული ენა ბუნებრივია“ (ტოგენინი - ბონელი, 2001: 2). სინკლერმა კორპუსი განსაზღვრა, როგორც „ბუნებრივად წარმოქმნილი ენობრივი ტექსტის კრებული, რომელიც დამახასიათებელია სახელმწიფოსთვის ან ენის მრავალფეროვნებისთვის“ (Sinclair, 1991: 171). 2005 წელს მან ჩამოაყალიბა კორპუსის უფრო ზუსტი განსაზღვრება, რადგან „კორპუსი არის ტექსტების ერთობლიობა ელექტრონული ფორმით, რომელიც შეირჩა გარე კრიტერიუმების შესაბამისად და შეძლებისგვარად წარმოადგენს ენის მრავალფეროვნებას, როგორც მონაცემთა წყაროს“ (Sinclair, 1991: 171).

მსგავსად ნებისმიერი კვლევისა, კორპუსული კვლევის დროს უპირველესი და გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მეთოდებს. გამომდინარე იქიდან, რომ კორპუსი ეყრდნობა დიდ მონაცემებს (Big Data), მათი დამუშავება შეუძლებელია კვლევის ტრადიციული მეთოდების გამოყენებით, ეს აღემატება მრავალი მკვლევრის ერთობლივ ინტელექტუალურ შესაძლებლობებსაც კი. აუცილებელი ხდება სპეციალური კომპიუტერული პროგრამების გამოყენება. კორპუსლინგვისტები (ს.შრაიბმანი, დ.ბერი, მ.თანდაშვილი, რ.ხალვაში და სხვანი) დიდ მონაცემებს სხვადასხვა ნიშან-თვისების მიხედვით ახასიათებენ, რომელთაგან კორპუსული კვლევისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანად მიგვაჩნია შემდეგი: მოცულობა (volume), სიჩქარე (velocity) - მონაცემთა დამუშავების სიჩქარე, მრავალფეროვნება (variety), უტყუარობა (veracity) და ცვალებადობა (variability).

the <lng_clc> fight against corruption </lng_clc>, the fight against the various forms of transnational <lg_trm> organized crime and terrorism </lg_trm>, the promotion of sustainable development, effective multilateralism and the fight against the proliferation of <lg_trm> weapons of mass destruction </lg_trm> and their <lng_trm> delivery systems </lng_trm>. This commitment constitutes a <lng_clc> key factor </lng_clc> in the development of relations and cooperation between the Parties and contributes to regional peace and stability.

მხარეები <lng_clc>ვალდებულებას იღებენ</lng_clc> უზრუნველყონ <lg_trm>კანონის უზენაესობა</lg_trm>, განახორციელონ <lng_calq>კარგი მმართველობა</lng_calq>, <lng_clc>ებრძოლონ კორუფციას</lng_clc> და სხვადასხვა ფორმის <soc_fwd>ტრანსნაციონალურ</soc_fwd> <lg_trm>ორგანიზებულ დანაშაულსა და ტერორიზმს</lg_trm>, ხელი შეუწყონ <lng_calq> მდგრად განვითარებას</lng_calq>, ეფექტიან <soc_fwd>მულტილატერალიზმს</soc_fwd> და <synt_calq>იბრძოლონ <lg_trm>მასობრივი განადგურების იარაღის</lg_trm> და მისი <lng_trm>მიწოდების საშუალებების</lng_trm> გავრცელების წინააღმდეგ</synt_calq>. ეს ვალდებულებები წარმოადგენს მხარეებს შორის ურთიერთობებისა და თანამშრომლობის განვითარების <lng_calq><lng_clc>ძირითად ფაქტორს</lng_clc></lng_calq> და ხელს უწყობს მშვიდობასა და სტაბილურობას რეგიონში.

According to the goals of our dissertation we have used the following tags to sign different linguistic constructions and terms:

- <lng_clc>...</lng_clc> colloquialisms
- <lng_calq>...</lng_calq> calque
- <soc_fwd>...</soc_fwd> foreign words
- <lng_trm>...</lng_trm> terms
- <lg_trm>...</lg_trm> legal terms

Koltunski, the University of Saarland (Germany), visited the Translation and Interdisciplinary Research Center at the Faculty of Humanities of Batumi Shota Rustaveli State University. Prof. Lapshinova-Koltunsky presented the corpus explanations by various authors in the form of a presentation. We compared monolingual and multilingual corpora. In bilingual and multilingual corpora, the texts are sorted by register and genre.

With the help of Professor Lapshinova, using a fragment of the Georgian text of the Association Agreement and several tags, we created a sample for annotation in the MMAX2 program, called "project". When we open this folder, another folder called MMAX-terminology appears on the screen, which has the same structure as all other MMAX projects (such as Basedata, Markabls, etc.)

Open the program MMAX2 and find the above folder (MMAX-terminology) using the search field File> Load in the MMAX2 window, the file AA-geo.mmax will appear, when opening it we will see the Georgian text of the Association Agreement in XML format and the annotation program will start. It should be noted that the MMAX2 program covers almost all languages of EU member or candidate countries, except Georgian. This was the first successful attempt to place a Georgian text in the program.

4.2. Annotated, structured and tagged parallel legal texts corpus research in automatic and semi-automatic modes

At the first stage of the research, we tagged colloquialisms, calques, foreign words, terms (legal and economic), syntactic calque, misinterpretation of the passive voice construction in the English text of the Georgia-EU Association Agreement (Chapters 1-4, Article 1-276) and the Georgian translation with tautology, spelling, translation error, abbreviation, lexical addition. See example:

The Parties <lng_clc> commit themselves </lng_clc> to the <lg_trm> rule of law </lg_trm>, <lng_clc> good governance </lng_clc>,

იგივე კორპუსლინგვისტიკები აღიარებენ დიდი მონაცემების ანალიზის სხვადასხვა მეთოდს, რომელთაგან განსაკუთრებით გამოვყოფდით შემდეგს: მონაცემთა მოპოვება (Data Mining), თანაშემკრებლობა (Crowdsourcing) – მონაცემთა კატეგორიზაცია და გამდიდრება მრავალი ადამიანის მონაწილეობით საჯარო შეთავაზების საფუძველზე; სხვადასხვა წყაროს მონაცემთა შერწყმა და ინტეგრაცია (Data Fusion and Integration), მანქანური შესწავლა (Machine Learning), მოდელების ამოცნობა (Pattern Recognition), სიმულაციური მოდელირება (Simulation Modeling), სივრცობრივი ანალიზი (Spatial Analysis), სტატისტიკური ანალიზი, ანალიტიკური მონაცემების ვიზუალიზაცია.

წინამდებარე ნაშრომში, უპირველეს ყოვლისა, ვიყენებთ მონაცემთა მოპოვების (Data Mining) მეთოდს. საგულისხმოა, რომ ტერმინი **data mining** (რომელიც ეკუთვნის გ.პიატეტსკი-შაპიროს, 1989 წ.), დიდი მონაცემების მსგავსად (**Big Data**), წიაღისეულის ანალოგიით შეიქმნა. ინგლისურიდან თარგმნისას **mining** მოპოვებას ნიშნავს. მართლაც, კოლოსალური მოცულობის ინფორმაციიდან მოიპოვებენ კვლევისთვის საჭირო მასალას. მონაცემთა მოპოვების გზით შესაძლებელია ადრე ნაკლებად შესწავლილი, ხშირ შემთხვევაში უცნობი, პრაქტიკულად გამოყენებადი და ინტერპრეტაციისათვის ხელსაყრელი მონაცემების მოძიება, გადამუშავება და გამოთვლა. ჩვენი მიზანია, არა უკვე არსებული ჯგუფების კლასიფიკაცია, არამედ ახალი ჯგუფებისა და კანონზომიერებების გამოვლენა დიდ მონაცემთა ბაზებში. ეს გახლავთ მონაცემთა ბაზებში ცოდნის აღმოჩენის პროცესის მანქანური დამუშავების ეტაპი. ეს უკანასკნელი კი ჰიპოთეზების განერიერების, ვერიფიცირების და დაზუსტების საშუალებას გვაძლევს.

მონაცემთა მოპოვებისას ვეყრდნობით თანამედროვე ციფრულ მეთოდებსა და ტრადიციულ თეორიულ დისციპლინებს, რომლებიც ფართოდ გამოიყენება პრაქტიკოსი თუ თეორეტიკოსი კორპუსლინგვისტიკების მიერ, როგორებიცაა: მონაცემთა ბაზები (**Database**) – ელექტრონული ინფორმაციის, ციფრული ობიექტების ერთობლიობა, რომელთა მეშვეობითაც მონაცემებს ავტომატურ რეჟიმში ვეძიებთ და დავამუშავებთ; ხელოვნური ინტელექტი (**Artificial Intelligence**) – ავტომატური სისტემის თვისება, რომელსაც გააჩნია ადამიანური ინტელექტის გარკვეული ფუნქციები; მანქანური შესწავლა (**Machine Learning**) – სპეციალურად შემუშავებული კომპიუტერული ალგორითმები, რომლებსაც აქვთ მუშაობის პროცესში ავტომატურად გაუმჯობესების (**დაჭკვიანების**) უნარი, რაც იმთავითვე პროგრამირებულია მასში; **ალგორითმიზაცია** – წინასწარ შედგენილი ალგორითმების გამოყენება დასახული ამოცანის კომპიუტერის მეშვეობით გადაჭრის მიზნით.

მონაცემთა მოპოვება საკმაოდ ხანგრძლივი და შრომატევადი პროცესია, რომელიც რამდენიმე ეტაპს მოიცავს. კორპუსლინგვისტიკები განასხვავებენ სხვადასხვა ეტაპს, რომელთაგან გამოვყოფდით შემდეგ ძირითადს: თავისუფალი ძიება (**Discovery**), რომლის დროსაც გამოვლინდება გარკვეული კანონზომიერებები დედუქციური მეთოდით – კერძოდან ზოგადისაკენ; **ვალიდაცია** – იმის დადასტურება, რომ შევქმენით სწორი პროდუქტი; **ვერიფიცირება** – ამ ეტაპზე ვადასტურებთ, რომ შევქმენით ისეთი პროდუქტი, როგორსაც ვგეგმავდით; პროგნოსტიკური მოდელირება (**Predictive Modeling**) – აღნიშნულ ეტაპზე გამოვლენილი კანონზომიერებები გამოიყენება უცნობი მნიშვნელობის პროგნოზირებისათვის; გამონაკლისების ანალი-

As we have mentioned, tagging is quite hard, time-consuming and, at the same time, interesting process. We carried it out in several stages.

According to the above considerations, in the first stage of tagging we tried to select the scheme and model according to the task, i.e. considering what kind of analysis we wanted, in particular, in the case of our research topic - the problem of translation equivalence in parallel texts. We have compiled a set of tags considering how relevant it is to both the topic of the text and the research project. For example, in our case, during the automatic and semi-automatic processing of the material to be included in the corpus, we performed tagging in several stages: 1. morphological analysis; 2. syntactic analysis; 3, semantic analysis; 4. Teleological analysis. Below are specific examples, their analysis and conclusions.

In our research, we prefer forms of visualization such as graphs and tables. They are widely used to describe the structured data needed to build a body, as well as the word/tag cloud, which is a fairly common form of text data visualization today.

The technical format of the corpus:

The body is encrypted in XML format, in accordance with the Basic Text Encryption Recommendations (TEI P4). The corpus consists of two parts: texts and definitions.

The texts are grouped according to languages (English and Georgian). Texts in one language form a single TEI body consisting of the text itself and the TEI title (called a header). The latter provides comprehensive information about the corpus. Each text in turn contains a TEI title and its own text consisting of a separate paragraph.

The TEI text is accompanied by a double definition for each language pair, although the text is not fully presented but contains extracts from a separate paragraph.

In the research we used the experience shared by our foreign colleague, namely: In October 2019, Professor Ekaterina Lapshinova-

The research uses a specialized corpus research program, through which it is possible to find terms, open contexts, determine contextual meanings, reverse analysis of definitions in a short period of time.

Like any other research, corpus research methods are of paramount importance in case studies. Because the corpus relies on Big Data, it is impossible to process them using traditional research methods, it even exceeds the common intellectual capabilities of many researchers. It becomes necessary to use special computer programs. In this research, of the various methods of data analysis, we primarily use the Data Mining method. Data acquisition was rather hard and time-consuming process, which we carried out in various stages tested in corpus linguistics: Discovery, during which we tried to reveal certain patterns by the deductive method - from the private to the general; Validation - to prove that we have created the right product; Verification - at this point we have confirmed that we have created the product as we planned; Predictive Modeling - we used the patterns identified at this stage to predict unknown significance; Forensic Analysis - at this stage, we have identified and explained the anomalies found in the patterns.

The next, no less time-consuming process of data mining was text encoding, or structuring the extracted data, for which we used marking - the most common means of structuring data in the body. As already mentioned, marking (mark-up) can be defined as notifying, therefore, we used tags for marking, which we attached to words and phrases. We have developed different forms of tags that visually contain Latin letters and surrounding symbols in the form of angular parentheses (<...>). They are represented in pairs, for example: <lg> and </lg>. The first is considered as the initial tag, and the second as the finite. The text - analytical material, i.e. content - is placed between the initial and final tags. The contents of the tags are written in lower case, for example: <lg>. The tags we developed are hierarchical in structure and built into the text, using which we based the labeling of analytical texts on a pre-created software analyzer.

ზი (**Forensic Analysis**) – აღნიშნულ ეტაპზე ვახდენთ კანონზომიერებებში მიკვლეული ანომალიების გამოვლენას და მათ ახსნას (ხალვაში, 2018:38). წინამდებარე ნაშრომი სწორედ მონაცემთა მოპოვების აღნიშნულ ეტაპებს მოიცავს, რომელთა გამოწვლილვით ანალიზს და საბოლოო შედეგს მომდევნო თავებში შემოგთავაზებთ.

მონაცემთა მოპოვების შემდეგი, არანაკლებ შრომატევადი და ხანგრძლივი პროცესია ტექსტის კოდირება, ანუ მოპოვებულ მონაცემთა სტრუქტურირება. კორპუსში მონაცემთა სტრუქტურირების ყველაზე გავრცელებულ საშუალებად მარკირება მიიჩნევა. **მარკირება** (mark-up) შეიძლება განვმარტოთ, როგორც **მონიშვნა**, შესაბამისად, იგი გულისხმობს თეგების გამოყენებას, რომლებიც დაერთვის სიტყვებს და ფრაზებს. თეგების (tag) სხვადასხვა ფორმა გამოიყენება. ვიზუალურად თეგები შეიცავს ასობგერებსა და გარშემორტყმულ სიმბოლოებს კუთხური ფრჩხილების სახით (<...>). თეგები, როგორც წესი, წყვილბადაა წარმოდგენილი, მაგალითად: <n> და </n>. პირველი განიხილება, როგორც საწყისი თეგი, ხოლო მეორე – როგორც სასრული. საწყის და სასრულ თეგებს შორის თავსდება ტექსტი – საანალიზო მასალა, რომელსაც შიგთავსის სახელწოდებით მოიხსენიებენ. შიგთავსი თეგებში გვხვდება როგორც დიდი, ასევე პატარა ასობგერებით ჩაწერილი, მაგალითად: <n > ან <N >, თუმცა ეს არსებითად არ განასხვავებს მათ ერთმანეთისაგან. თეგები, როგორც წესი, იერარქიული სტრუქტურის მქონეა და ისინი ტექსტშია ჩაშენებული. ჩვენი კვლევისას შევიმუშავეთ სპეციალური თეგები, რომელთა გამოყენებასაც დაეფუძნა საანალიზო ტექსტების მარკირება წინასწარ შექმნილი პროგრამული ანალიზატორისთვის.

შესაბამისად, ნებისმიერი მარკირება შეგვიძლია განვიხილოთ, როგორც ტექსტის ინტერპრეტირების საშუალება. ტექსტში გარკვეული ჩარევის გზით მასში დამატებით კოდირებულ ინფორმაციას ჩავტვირთავთ, რაც, თავის მხრივ, საშუალებას გვაძლევს, გავანალიზოთ იგი, განვახორციელოთ კვლევა, შევადაროთ იგი სხვა ტექსტებს. აქედან გამომდინარე, მარკირება კორპუსლინგვისტიკის მნიშვნელოვანი ელემენტია, ვინაიდან იგი წარმოადგენს ტექსტის სტრუქტურირების ძირითად საშუალებას.

როგორც აღვნიშნეთ, თეგირება დროში საკმაოდ გაწეილი, შრომატევადი და, იმავდროულად, საინტერესო პროცესია. იგი რამდენიმე ეტაპად მიმდინარეობს.

ზემოთქმული მოსაზრებების გათვალისწინებით თეგირების პირველ ეტაპად შეგვიძლია მივიჩნიოთ სქემისა და მოდელის შერჩევა დასმული ამოცანის შესაბამისად, ანუ იმის გათვალისწინებით, თუ რა სახის ანალიზი გვსურს ტექსტში, როგორებიცაა, მაგალითად, კულტურული თავისებურებები, გენდერული ბალანსი თუ, ჩვენ მიერ შერჩეული საკვლევი თემის შემთხვევაში, თარგმნის ეკვივალენტობის პრობლემა პარალელურ ტექსტებში. თეგების ნაკრები უნდა შეირჩეს იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად შეესაბამება ის როგორც ტექსტის თემას, ასევე დასახულ კვლევით სამუშაოს. მაგალითად, ჩვენ მიერ ჩასატარებელი კვლევის შემთხვევაში, კორპუსში შესატანი მასალის ავტომატურ და ნახევრადავტომატურ რეჟიმში დამუშავების დროს თეგირებას ვახორციელებთ სამ ეტაპად: 1. მორფოლოგიური ანალიზი, 2. სინტაქსური ანალიზი, 3, სემანტიკური ანალიზი. მომდევნო თავებში განხილულია კონკრეტულ მაგალითები, მათი ანალიზი და დასკვნები.

ver, according to Sperber and Wilson (Sperber, Wilson, 1986:57), context is delimited by the empirical fact that some opinions in the mind of the speaker are activated by the activation of other additional opinions and associations. Sharing this opinion means admitting that the more details are in the context, the greater is the ability to better understand and comprehend verbal action. This means, as mentioned above, the analysis of verbal action in accordance with the whole world experience, which, of course, we find impossible. Dependence on the context of meaning is discussed by language philosophers in terms of the analysis of index, demonstrative, descriptive words, and whole propositions. Context dependence must have some source, which is clearly seen in the fact that the use of language is mostly situational. In fact, the user of the language is responsible for using the language in the context of any action. Such situational character of verbal action requires a limited context. If the performance and comprehension of a verbal action according to any context is a situational event, we believe that this verbal action should be evaluated according to the same context. Moreover, in order for a verbal action to be evaluated, the context itself must be delimited, that is, it must be clearly defined what belongs to the context and what does not. A comprehensive context fails to provide situational character and, as J. Austin explains that he makes verbal action "an ideal expression that would be suitable for any situation, for any purpose."

Chapter IV. Annotation, structuring, tagging and corpus research of legal parallel texts - consists of two subchapters:

4.1. **Modeling, annotation, structuring and tagging of English and Georgian legal parallel texts** - a technological database created in the research process as an adapted open platform for specialized language corpora. It ensures the development of a parallel corpus of the Georgian language in general. It is also a unified working platform for interested professionals, equipped with our own model of research.

writer and interpreted by the listener or reader. Consequently, pragmatics is thought of as the analysis of an intention embedded in an expression expressed by an individual, and not as an analysis of the words or phrases contained in that expression itself. According to the following definition of pragmatics proposed by Levinson, this discipline is the study of language from a functional point of view, and it is an attempt to explain the connection of linguistic structures with extralinguistic causes and factors. Levinson himself offers the following definition: Pragmatics is the study of the interrelationships between language and context that are grammatically or codified in the structure of language.

There are certain expected or suitable circumstances called successful communication conditions. These conditions of appropriate or successful communication are necessary for individuals involved in communication to interpret the verbal action correctly and appropriately. Some of these terms are, of course, common to any kind of linguistic communication. For example, it is a prerequisite that the speaker and the listener understand each other, for example, they must speak the same language. It is also essential that both individuals have hearing skills and so on. In some cases, the verbal action will be unsuccessful if the action is not uttered by the proper person. for example: –You are adjudged guilty! (You are guilty!)

If this expression is not uttered by the judge in a proper environment, in this case during the trial in the courtroom, the expression will certainly convey information, but it is completely deprived of illocutory power.

3.3. Context and the problem of translation - According to pragmatic viewpoints of communication, context is constantly expanding, although empirically it is delimited (it has boundaries). According to Stalnaker (Stalnaker, 1999:27), every presumption uttered by the speaker is a delimitation of context as background information. Howe-

II თავი. იურიდიული პარალელური ტექსტების კვლევის აპრობირებული მეთოდოლოგია უცხოეთის მოდელებზე დაყრდნობით - შედგება ოთხი თავისაგან.

2.1. ევროკომისიის თარგმანის გენერალური დირექტორატის თარგმანის ხარისხის სტანდარტები და მეთოდური რეკომენდაციები - ვინაიდან ჩვენი სადისერტაციო ნაშრომის კვლევითი მიმართულება საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ინგლისური და ქართული ტექსტები და მათი მთარგმნელობითი ეკვივალენტობის ანალიზი გახლავთ, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, დაწვრილებით გავეცნოთ **თარგმანის ხარისხის სტანდარტებსა და მეთოდურ რეკომენდაციებს**, რომლებიც ევროკომისიის თარგმანის გენერალური დირექტორატის მიერ არის ჩამოყალიბებული და რაც მომავალში, ასოცირების შემდეგ, გახდება სავალდებულო სახელმძღვანელო-გზამკვლევი საქართველოში თარგმანის ხარისხის სტანდარტიზაციისათვის;

ევროკომისიის თარგმანის გენერალური დირექტორატი აწესებს ხარისხის მართვის ჩარჩოებს, რომლის მიხედვითაც თარგმანი უნდა აკმაყოფილებდეს უშუალო დამკვეთის, ევროკომისიის სხვა პარტნიორი ორგანიზაციებისა თუ საბოლოო მომხმარებელთა მოთხოვნებს და ამართლებდეს მათ მოლოდინს (DGT Translation Quality Guidelines, 2015:1). შემუშავებულია სპეციალური მეთოდური რეკომენდაციები, რომლებიც განსაზღვრავენ სათარგმნი ტექსტის მიზნებს, მოსალოდნელ რისკებსა და ხარისხის სპეციფიკურ მოთხოვნებს. თვდ თავადვე სთავაზობს დახმარებას მთარგმნელებს და რედაქტორებს, რათა უზრუნველყონ მიზანთან შესატყვისობა.

ყველა ოფიციალურ ენას აქვს ერთნაირი ოფიციალური სტატუსი, მოთხოვნები და ამოცანები, რომლებიც თითოეულ

მათგანზე თანაბრად ვრცელდება. ეს ნიშნავს, რომ 24 ოფიციალური ენიდან 23 შემთხვევაში მოთხოვნები და ამოცანები უნდა შესრულდეს თარგმანის მეშვეობით, ამგვარად, ტექსტის „დე ფაქტო“ შემდგენელი გახლავთ მთარგმნელი.

მსგავსი დონის თარგმანი მოიხსენიება, როგორც „ინსტიტუციონალური თარგმანი“ ან „მულტიენობრივი კანონწარმოება“ (DGT Translation Quality Guidelines, 2015:2). შესაბამისად, მთარგმნელები თავიანთი ენების „ინსტიტუციონალურ ხმას“ წარმოადგენენ და თანაბრად ავთენტურ ტექსტებს ქმნიან. ამგვარად, არსებული მეთოდური რეკომენდაციები განკუთვნილია არა მხოლოდ წყარო-ტექსტების შემდგენელთათვის, არამედ მთარგმნელებისა და თარგმანის გამსწორებლებისთვისაც. ხარისხის უმათვრესი მოთხოვნაც სწორედ ისეთი ტექსტების შექმნა გახლავთ, რომლებიც ყველა ენაზე წყარო ტექსტის მსგავსად იკითხება.

თუმცადა, თუ ჩავუღრმავდებით, თარგმანის აბსოლუტური იგივეობის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ ზღვრულად, ვინაიდან 24-დან 23 ტექსტი არის თარგმანი და ეყრდნობა წყარო ტექსტს. მაშასადამე, საჭიროა განვსაზღვროთ ამ დამოკიდებულების ხარისხი, თუ რას ნიშნავს თარგმანის გენერალური დირექტორატის რეკომენდებული დედნისა და თარგმანის იგივეობის ფორმულა: „იმდენად, რამდენადაც შესაძლებელია“ პრაქტიკაში გამოყენებისას. პასუხს ფაქტობრივად განსაზღვრავს ტექსტის მიზანი. გარდა ამისა, განსხვავებულ ენაში ის შეიძლება სხვადასხვა იყოს, ვინაიდან მეთოდური მითითებები ერთი და იგივე არ არის განსხვავებულ ტექსტებსა და ენებში.

interpretation of the text. While talking about the pragmatic meaning, we discussed the views of various scholars on the term pragmatics itself. It is widely believed that its modern use is associated with the philosopher Charles Morris (Levinson, 1983:2). He singled out pragmatics as one of the directions of semiotics (the science of signs) as a study of the relation of interpreters of signs.

According to Morris, pragmatics is a very broad concept that studies the ongoing psychological, biological and social processes in the functioning of signs. Such an understanding of pragmatics is very broad, and in sharing this position it would have included aspects of language that are now being studied by the independent disciplines of linguistics: psycholinguistics, sociolinguistics, and others. On the other hand, the frameworks of pragmatics have been narrowed, which is associated with the name of the philosopher Carnap (Levinson, 1983:2). In his opinion, if the interlocutor is openly mentioned in the study of the meaning of the expression, in such a case the analysis is carried out in the context of pragmatics. The position that pragmatics is the study of aspects of language that inevitably require reference to the language user leads to a much narrower understanding of the term. According to Levinson (Levinson, 1983:7), such an explanation of pragmatics would make it impossible to make a thorough study of the use of language. He argues that if the existence of a trichotomy (syntax, semantics, pragmatics) is important for linguistics, then it is necessary to establish an appropriate framework for pragmatics so that linguistic research covers essential aspects of context. Context should include time and space options for the personalities of individuals involved in communication, their beliefs, knowledge, education, and individual intentions. Thus, it is important to find a definition of pragmatics that sets the appropriate research framework for this discipline and enables a full and consistent study of its meaning.

According to one of the definitions suggested by Yule (Yule, 2000:12), pragmatics is the study of meaning conveyed by the speaker or

the interpretation of the law and the interpretation of verbal signs or the interpretation of verbal signs in the same language with other signs.

Drafting laws is the prerogative of the legislature, and the judge has the full right to interpret them. According to the teleological interpretation, he must reconcile the understanding of the law and the specific case under consideration. He interprets the law in his native language, i.e. there is an internal translation.

In the case of international legal acts, such as the Association Agreement we have analyzed, no less important is the inter-linguistic interpretation, or the translation itself. It is necessary to maintain the equivalence between the original and the source text so that the judge can correctly determine the purposes encoded in it and adapt it to the specific case under consideration, i.e. to carry out a teleological interpretation of the law. In the teleological study of legal parallel texts, we have been guided by the view that the specific purpose coded in each term serves to direct human consciousness towards the rule of law, and its ultimate goal is the formation of a just society. Therefore, judging from a teleological point of view, we can conclude: laws are created not just to know, but to obey, to live in a law-abiding, just society, which is the supreme goal of society. According to all the above mentioned, every mistake or inaccuracy made in the translation, the selection of an inappropriate equivalent of this or that term, is not just a translation error, but there is a danger of misinterpretation of the law. Especially when it comes to such a level of intergovernmental legal document as the translation of an association agreement. According to this agreement, Georgia should become part of the Common European Legal Area, so the goal encoded in each legal term translated into Georgian should correspond to the goal encoded in the original term.

3.2. Peculiarities of Pragmatic Interpretation of the Text -

Since teleology is closely related to pragmatics, in this subchapter we considered it appropriate to analyze the peculiarities of pragmatic

თარგმანის გენერალური დირექტორატი განასხვავებს ორი სახის ხარისხის კონტროლს (DGT Translation Quality Guidelines, 2015:35):

- **შემოწმება** (revision), რომელიც გულისხმობს სამიზნე და წყარო ტექსტების ორენოვან კვლევას დასახულ ამოცანებთან მათი შესატყვისობის განსაზღვრის მიზნით;
- **რეცენზირება** (review), რაც გულისხმობს სამიზნე ტექსტის ერთენოვან კვლევას დასახულ ამოცანებთან მისი შესატყვისობის განსაზღვრის მიზნით.

ჩავუღრმავდეთ მეთოდურ მითითებებს სამართლებრივი დოკუმენტაციისათვის, რომლებიც შეეხება შემდეგი სახის დოკუმენტებს:

1. ევროკავშირის სამართლებრივი აქტები: ხელშეკრულებები, რეგულაციები, დირექტივები, გადაწყვეტილებები, რეკომენდაციები, მოსაზრებები, საერთაშორისო შეთანხმებები;
2. დოკუმენტები, რომლებიც გამოიყენება ადმინისტრაციულ და სასამართლო საქმისწარმოებასა და მოკვლევაში, როგორებიცაა: სამართალდარღვევა, ანტიმონოპოლიური, სახელმწიფო სუბსიდირებისა თუ სხვა საქმეები, მაგალითად: სასამართლო სარჩელი, ოფიციალური წერილები, შემავებელი სარჩელი და სხვა;
3. შესყიდვების დოკუმენტაცია და დაფინანსების პროგრამები, ტენდერები, საგრანტო განაცხადებები და კონტრაქტები;
4. დასაქმების ცნობები, საკონკურსო და ტესტირების დოკუმენტაცია.

ყოველი თარგმნილი ტექსტი უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სტანდარტებით (ISO 17100) განსაზღვრულ ძირითად

პრინციპებსა და პროფესიონალური თარგმანის ხარისხის მოთხოვნებს.

რაც შეეხება ევროკავშირის სამართლებრივ აქტებს, მათ აქვთ სამართლებრივი ძალა, კერძოდ: განსაზღვრავენ უფლებებს, ვალდებულებებს, კანონის მოსალოდნელ შედეგებს. მკითხველი, იქნება რიგითი მოქალაქე თუ სასამართლოს წარმომადგენელი, სრულიად დარწმუნებული უნდა იყოს დოკუმენტში არსებული ინფორმაციის სანდოობაში და იმოქმედოს შესაბამისად. **სამართლებრივი აქტების ყველა ენაზე არსებული ვერსია თანაბრად ავთენტური უნდა იყოს.** ისინი ყველა ენაზე უნდა შეიცავდნენ ერთსა და იმავე შინაარსს და ჰქონდეთ ერთნაირი სამართლებრივი მოქმედების ძალა. დაუშვებელია არსებობდეს მეტ-ნაკლები უპირატესობა სხვადასხვა მოქალაქის, კომპანიისა თუ წევრი სახელმწიფოებისათვის, რაც განპირობებული იქნება თარგმანში დაშვებული შეცდომებითა თუ სხვადასხვა ენაზე არსებულ ვარიანტებს შორის შეუსაბამობით.

ტერმინოლოგია უნდა იყოს ორმხრივად შესატყვისი, კერძოდ, **ერთი და იგივე ტერმინი სინონიმების და დამატებითი ფორმულირებების გარეშე უნდა გამოიყენებოდეს როგორც სამართლებრივ აქტში, ასევე ნებისმიერ ძირითადასა თუ პარალელურ აქტში.**

ახალი ტერმინის შექმნა დასაშვებია მხოლოდ კონცეპტუალური ანალიზის შედეგად, რასაც ტერმინისა თუ ფრაზის ტერმინოლოგიურ გაგებასთან მივყავართ.

რაც შეეხება ტერმინის კონცეპტუალურ არეალს, ის უცვლელი უნდა დარჩეს. ევროკავშირის კანონმდებლობის სპეციფიკური ბუნების გათვალისწინებით ცალკეული ერის სამართლებრივი სისტემისათვის დამახასიათებელი კონცეპტებისა და

The study of purposeful behaviors and the ultimate goal became the cornerstone of their research, thus explaining the purposeful behavior of humans and other living beings (and not only living).

Particularly interesting and important in the research process in the parallel mode of the Association Agreement was the teleological analysis, which ensured that the existence of each word could be explained for a specific purpose. We have repeatedly mentioned that every word used in translation, like any living being, must have a certain function. From a teleological point of view, one of the main features of the legal documentation is that each term must be encoded from the very beginning with certain information and, therefore, it must have specific goals and purposes. With this in mind, the primary task of the translator should be not just to translate legal terminology, but to select words for the target text that encode similar information to the words used in the original. Moreover, they should have the same goals and purpose. Given the large number of translation inaccuracies identified by the software analyzer in our research, we are convinced that a large number of legal terms are translated from lexical viewpoint, neglecting the purpose encoded in it.

The judge must interpret the law, for this he can not rely on the individual words contained in it, which may have different meanings and cause intellectual ambiguity. The best solution is a teleological interpretation, a kind of philosophical approach based on the aims and directions of this or that law and not by the meaning of individual words or phrases. Teleological interpretation can be defined as "the method used by the court when interpreting legislative acts in terms of set goals, values, legal, social and economic objectives."

In order to better present the teleological interpretation of the law, we consider it appropriate to discuss R. Jakobson's theory of interpretation (Beridze, 2018:16). It distinguishes between three types of interpretation of a linguistic sign, of which we will distinguish between

While analyzing the Slovenian corpus, the scholars came to the conclusion that it was necessary to create a separate corpus for the directly contextual meanings of the phrases in the association agreement. What does this mean throughout our dissertation? The fact is that the approach of Slovenian scientists to the meaning of the term and phrase confirms the correctness of our view of the issue, because they indirectly but still focused on the teleological meaning of the term and the phrase when they raised the issue of the need to create a separate corpus. This corpus was composed not of the lexical but of the contextual meanings of this or that term or phrase, which they acquired directly in the Association Agreement; These meanings can be understood only through their teleological analysis and understanding, that is, through the contextual meaning acquired in the direct association of legal terms and phrases. This will make the job easier for linguists as well as terminologists and translators. Thus, creating electronic databases of phrases, terminology, is primarily beneficial for them.

Chapter III. **Teleological approaches as method of interpretation of legal texts** - consists of three subchapters:

3.1. **The notion of teleology; Teleological interpretation of the text** - Teleology originates from the Greek word "telos" (last, ending). Every word, like a living body, has a certain "end" or purpose, function. Some scholars associate the term "teleology" with the name of the philosopher Christian Wolf. The latter viewed it as "part of a philosophy that reveals the end or aims of things" (Glaserfeld, 2009:17). Teleology considers and relies on the best, highest value, perfection to which the world aspires. This is the main purpose of the existence of the universe: the universe and everything in it, material and nonmaterial, is constantly evolving and changing for the better.

Most philosophers from the second half of the nineteenth century admitted the existence of an ultimate goal and discussed in their works the advantages of teleological analysis (Wevel, Herschel, and others).

ტერმინოლოგიის გამოყენებისას სიფრთხილე უნდა გამოვიჩინოთ.

გასაგებად და სწორად თარგმნილი კანონები მოქმედი დემოკრატიის უტყუარი წინაპირობაა. ყველა ენაზე არსებული ვერსიები უნდა შეესაბამებოდეს ზოგადსაკანონმდებლო პრინციპებს, როგორებიცაა: კანონის წინაშე თანასწორუფ-ლებიანობა (კანონი თანაბრად ხელმისაწვდომი და გასაგები უნდა იყოს ყველასთვის) და კანონის სანდოობა (შესაძლებელი უნდა იყოს მოსალოდნელი შედეგების წინასწარ განჭვრეტა) (DGT Translation Quality Guidelines; 2015: 6).

2.2. **Acquis Communautaire – პარალელური კორპუსი 20+ ენით** - ჩვენი კვლევის მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისად, მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ ასოცირების ხელშეკრულების კორპუსი Acquis Communautaire განხილვა, რადგან საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება, როგორც იურიდიული დოკუმენტი, სწორედ მისი ნაწილი გახდება; ხოლო დისერტაციის ფარგლებში ჩვენი კვლევის ობიექტია სწორედ აღნიშნული ასოცირების ხელშეკრულების ინგლისური და ქართული ტექსტები და მათი მთარგმნელობითი ეკვივალენტობის ანალიზი.

Acquis-ი აერთიანებს ევროკავშირის ხელშეკრულებებსა და კანონებს (დირექტივებს, დებულებებს, გადაწყვეტილებებს), დეკლარაციებსა და რეზოლუციებს, საერთაშორისო შეთანხმებებსა და სასამართლოს განაჩენებს. ის ასევე მოიცავს ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მთავრობების ერთობლივ აქტებს სასამართლო და საშინაო საკითხებში (თავისუფლება, უსაფრთ-

ხოება და სასამართლო), ასევე საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ერთობლივ აქტებს.

დღესდღეობით Acquis-ი თარგმნილია ევროკავშირის 22 ოფიციალურ ენაზე, რომლებიც წყარო ტექსტთან ერთად არსებობენ, როგორც პარალელური ტექსტები.

დღესდღეობით კი, რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, არსებულ მრავალენოვან კორპუსებს შორის ყველაზე მასშტაბური **JRC-Acquis-ის**, რომელიც ოცზე მეტ ენას მოიცავს. ის ხელმისაწვდომია XML ფორმატში და შეიცავს მონიშნულ ტექსტებსა და თანაფარდობით ინფორმაციას 190-ზე მეტი ენობრივი წყვილისათვის.

JRC-Acquis-ის დამატებითი თვისება გახლავთ ის, რომ კლასიფიკაციის სპეციალური სისტემის - EUROVOC-ის თეზაურუსის გამოყენებით (კლასიფიკაციის სისტემა, რომელიც 6000-ზე მეტ იერარქიულად დალაგებულ ჯგუფს აერთიანებს), შესაძლებელი ხდება ტექსტების კლასიფიკაცია საგნობრივი მახასიათებლების მიხედვით. ტექსტის საგნობრივი მახასიათებლების ცოდნის შემთხვევაში შესაძლებელი ხდება სპეციფიკური ტერმინოლოგიის ჩამონათვალის შექმნა, ასევე დოკუმენტების კლასიფიკაციის პროგრამული უზრუნველყოფისა და ავტომატური ინდექსირების სისტემის გამოცდა.

2.3. ასოცირების ხელშეკრულების თარგმანი სერბეთში - წინამდებარე ნაშრომში მიზანშეწონილად მიგვაჩნია განვიხილოთ ის კორპუსლინგვისტიკური მეთოდები, რომლებიც ევროკავშირის სხვადასხვა ქვეყანაში მკვლევრებმა გამოიყენეს ასოცირების ხელშეკრულების თარგმანისა და კორპუსლინგვისტიკური დამუშავების მიზნით; კერძოდ, ჩვენი კვლევისათვის მიზან-

methods used by researchers in various EU countries to translate and corpus-linguistic processing of the Association Agreement; In particular, for our research, it is advisable to discuss M. Vukcevic's research article entitled: EU directives and standards on translation and their application in Serbia, a non-EU country undergoing a stabilization and association process. M. Vukcevic writes that a translation error in the Association Agreement with the EU cost the country 20 million euros.

We considered that this fact required a detailed analysis in our topic in order to (1) take into account the experience of Serbia and avoid its negative result, a financial precedent; (2) once again raise the issue of the need to develop a proper strategy for translating legal documentation terminology;

As in the case of Serbia, the sequence of translation editing causes problems, as evidenced by the analysis of the researcher Berteloot (Berteloot, 1999:101). The unfortunate consequences of the procedure for working on an association agreement, namely the low quality of translation, scholars believe, is that linguistic editing did not precede legal editing, which is highly necessary because once jurists decide to convey this or that structure more accurately, linguistic change or correction is almost impossible (Pescatore, 1999:93).

2.4. Anglo-Slovenian Corpus of the Association Agreement with the European Union - Many countries can be mentioned when talking about the problems occurred during the translation of the Association Agreement; It is worth analyzing countries with languages spoken in a small area, highlighting the issue of exact equivalence and ways to solve it. One of such examples is Slovenia. The Slovenian-English parallel corpus officially includes 15 original texts and their translations, for a total of 1 million words. Their digital field terminology is sorted by corpus methodology and consists of different sub-corpora. The largest (33%) terminological base in the corpus structure includes legal documents and related documents related to Slovenia's association with the European Union.

(law must be equally accessible and comprehensible to all) and credibility of the law (it must be possible to predict the expected results) (DGT Translation Quality Guidelines; 2015:6).

2.2. Acquis Communautaire - Parallel corpus in 20+ languages - According the aims and objectives of our research, we considered it appropriate to discuss the corpus of the Acquis Communautaire Association Agreement, as the Association Agreement with Georgia as a legal document will be part of it; Within the framework of the dissertation, the object of our research is the English and Georgian texts of the mentioned association agreement and the analysis of the translation equivalence.

The Acquis unites EU treaties and laws (directives, regulations, decisions), declarations and resolutions, international agreements and court's decisions. It also includes Joint Acts of the Governments of the Member States of the European Union in judicial and internal affairs (freedom, security and the judiciary), as well as Joint Acts of Foreign and Security Policy.

The Acquis is currently translated into 22 official EU languages, which exist alongside the source text as parallel texts.

Nowadays, as far as we know, JRC-Acquis is the largest among the existing multilingual corpora, which includes more than twenty languages. It is available in XML format and contains selected texts and ratio information for more than 190 language pairs.

An additional feature of the JRC-Acquis is that it is possible to classify texts according to subject characteristics using a special classification system - EUROVOC Thesaurus (a classification system that includes more than 6000 hierarchical groups). Knowledge of the subject characteristics of the text makes it possible to create a list of specific terminology, as well as test the document classification software and the automatic indexing system.

2.3. Translation of the Association Agreement in Serbia - In this research, we consider it appropriate to consider the corpus linguistic

შეწონილია განვიხილოთ მ. ვუკჩევიჩის კვლევითი სტატია სათაურით: ევროკავშირის დირექტივები და სტანდარტები თარგმანისა და თარჯიმნობის შესახებ და მათი გამოყენება სერბეთში, ევროკავშირის არაწევრ ქვეყანაში, რომელიც სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესს გადის. მ. ვუკჩევიჩი წერს¹, რომ ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებაში **მთარგმნელობითი შეცდომა ქვეყანას 20 მილიონი ევრო დაუჯდა.**

მივიჩნით, რომ აღნიშნული ფაქტი ჩვენს თემაში დაწვრილებით ანალიზს საჭიროებდა, რათა (1) მხედველობაში მივიღოთ სერბეთის გამოცდილება და თავიდან ავირიდოთ სავალალო შემთხვევა, ფინანსური პრეცედენტი; (2) კიდევ ერთხელ დავსვათ საკითხი, იურიდიული დოკუმენტაციის ტერმინოლოგიის თარგმნის სწორი სტრატეგიის შემუშავების აუცილებლობაზე;

როგორც სერბეთის მაგალითზე აღმოჩნდა, თარგმანის რედაქტირების თანმიმდევრობა იწვევს პრობლემებს, რასაც მკვლევარ ბერტლუტის ანალიზიც მოწმობს (Berteloot, 1999:101). ასოცირების ხელშეკრულებაზე მუშაობის პროცედურის არასახარბიელო შედეგები, კერძოდ, თარგმანის დაბალი ხარისხი

¹ “A wrong translation costs the citizens 20 million Euros. The ignorance of the employees in the National Health Insurance Fund” This news headline (Todorović 2013: 2) recently has aroused tempers. The director of the Serbian National Health Insurance Fund was taken to task for initiating the use of new health insurance cards despite the costs it will incur for the citizens at a time when the global financial crisis burst in upon Serbia. It is claimed that the health card, as it is called in translation, refers not to the health insurance card but to the health record. Although the translation from English to Serbian is obviously not wrong, confusions arose from the interference between the meanings of the European Health Insurance Card (or EHIC) and the electronic health record.

მეცნიერთა მოსაზრებით გახლავთ ის, რომ **ლინგვისტური რედაქტირება** წინ არ უსწრებდა **სამართლებრივ რედაქტირებას**, რაც უალრესად საჭიროა, რადგან, მას შემდეგ, რაც სამართალმცოდნეები გადაწყვეტენ, რომ წინადადების ესა თუ ის სტრუქტურა უფრო ზუსტად გადმოსცემს აზრს, ლინგვისტური ცვლილების ან შესწორების შეტანა თითქმის შეუძლებელია (Pescatore, 1999: 93).

2.4. **ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ინგლისურ-სლოვენური კორპუსი** - ასოცირების ხელშეკრულების თარგმნისას შექმნილ პრობლემებზე საუბრისას არაერთი ქვეყნის გახსენება შეიძლება; ყველაზე უპრიანია ისევ მცირე არეალზე გავრცელებული ენების მქონე ქვეყნების გაანალიზება, სადაც ხაზგასმულია ზუსტი ეკვივალენტობის საკითხი და მისი გადაჭრის გზები. ერთ-ერთი ასეთი მაგალითია სლოვენია. სლოვენურ-ინგლისური პარალელური კორპუსი ოფიციალურად მოიცავს 15 დედანს და მათ თარგმანებს, რაც საერთო ჯამში შეადგენს 1 მილიონ სიტყვას. მათი ციფრული დარგობრივი ტერმინოლოგია კორპუსული მეთოდოლოგიითაა დალაგებული და სხვადასხვა ქვეკორპუსისგან შედგება. კორპუსის სტრუქტურაში ყველაზე დიდი (33%) ტერმინოლოგიური ბაზა მოიცავს იურიდიულ-სამართლებრივ და ისეთი სახის დოკუმენტებს, რომლებიც სლოვენის ევროკავშირთან ასოცირებას უკავშირდება.

სლოვენური კორპუსის ანალიზისას მეცნიერები მივიდნენ დასკვნამდე, რომ საჭირო იყო შექმნილიყო **ცალკე კორპუსი ასოცირების ხელშეკრულებაში არსებული ფრაზების უშუალოდ კონტექსტური მნიშვნელობებისთვის**. რას ნიშნავს ეს ჩვენი

2. Documents used in administrative and judicial proceedings and investigations, such as, crime, antimonopoly, state subsidy, or other cases, for example, lawsuit, official letters, counterclaim, etc.;

3. Procurement documentation and funding programs, tenders, grant applications and contracts;

4. Employment Certificates, Competition and Testing Documents.

Each translated text must comply with the basic principles set out in international standards (ISO 17100) and the quality requirements of a professional translation.

As for EU legal acts, they have legal power, namely: they define rights, obligations, the expected consequences of the law. The reader, whether an ordinary citizen or a representative of the court, must be fully confident in the reliability of the information contained in the document and act accordingly. All language versions of legal acts must be equally authentic. They must contain the same content in all languages and have the same legal power. It is not allowed to have more or fewer advantages for different citizens, companies or member states, which will be due to translation errors or inconsistencies between the versions available in different languages.

The terminology should be mutually corresponding, in particular, the same term without synonyms and additional formulations should be used in the legal act as well as in any major or parallel act.

The creation of a new term is permissible only as a result of conceptual analysis, which leads to a teleological understanding of the term or phrase.

As for the conceptual area of the term, it should remain unchanged. Taking into account the specific nature of EU law, we must take caution when using concepts and terminology specific to the legal system of an individual nation.

Understandable and correctly translated laws are the undisputed prerequisite for a democracy in action. Versions in all languages must comply with general legal principles, such as equality before the law

All official languages have the same official status, requirements, and tasks that apply equally to each of them. This means that in 23 cases out of 24 official languages, the requirements and tasks must be fulfilled through translation, thus the translator is the "de-facto" creator of the text.

A similar level of translation is referred to as "institutional translation" or "multilingual legislation" (DGT Translation Quality Guidelines, 2015:2). Consequently, translators are the "institutional voice" of their languages and create equally authentic texts. Thus, the existing methodological recommendations are intended not only for creators of source texts but also for translators and proofreaders. The main requirement for quality is the creation of texts that are read like the source text in all languages.

However, if we go deeper, the complete similarity of the translation can be achieved only marginally, since 24 to 23 texts are translations and rely on the source text. It is, therefore, necessary to define the degree of this dependence on the formula recommended by the Directorate-General for Translation and the similarity of translation mean: "as far as possible" in practice. In addition, it may be different in different languages, since the methodological instructions are not the same in different texts and languages.

The Directorate-General for Translation distinguishes between two types of quality control (DGT Translation Quality Guidelines, 2015:35):

- Revision, which means the bilingual study of the target and source texts to determine their relevance to the objectives set;
- Review, which means a monolingual study of the target text to determine its relevance to the objectives.

We will deepen the methodological guidelines for legal documentation related to the following types of documents:

1. EU legal acts: treaties, regulations, directives, decisions, recommendations, opinions, international agreements;

დისერტაციის ფარგლებში? ფაქტია, რომ ტერმინისა და ფრაზის მნიშვნელობისადმი სლოვენელი მეცნიერების მიდგომა ადასტურებს საკითხის ჩვენეული ხედვის სისწორეს, რადგან მათ, ირიბად მაგრამ მაინც, სწორედ ტერმინისა და ფრაზის ტელეოლოგიური მნიშვნელობით ცალკე გამოტანაზე, ახალ გაგებაზე გაამახვილეს ყურადღება, როცა ცალკე კორპუსის შექმნის საჭიროების საკითხი წამოსწიეს წინ და დააყენეს საკითხი, რომ ეს კორპუსი შედგენილიყო ამა თუ იმ ტერმინისა თუ ფრაზის არა სალექსიკონო, არამედ იმ კონტექსტური მნიშვნელობებით, რაც მათ უშუალოდ ასოცირების ხელშეკრულებაში შეიძინეს; ამ მნიშვნელობებს კი მხოლოდ მათი **ტელეოლოგიური გაანალიზებითა და გაგებით თუ ჩავწვდებით**, ანუ სამართლებრივი-იურიდიული ტერმინებისა და ფრაზების უშუალოდ ასოცირების ხელშეკრულებაში შეძენილი კონტექსტური მნიშვნელობით. ამის შედეგად სამუშაო გაუადვილდებათ როგორც ლინგვისტებს, ისე ტერმინოლოგებს და მთარგმნელებს. ამრიგად, ფრაზების, ტერმინოლოგიური ელექტრონული ბაზების შექმნა, პირველ რიგში, ხელსაყრელია მათთვის.

თავი III. ტელეოლოგიური მიდგომები, როგორც სამართლებრივი ტექსტების ინტერპრეტაციის მეთოდი - შედგება სამი თავისაგან:

3.1. ტელეოლოგიის რაობა; ტექსტის ტელეოლოგიური ინტერპრეტაცია - ტელეოლოგია წარმოდგება ბერძნული სიტყვისაგან „telos” (ბოლო, დაბოლოება). ის ჯერ კიდევ არისტოტელეს კვლევებიდან იღებს სათავეს, რომელიც ყოველი ორგანიზმის, არსების განვითარებას, სამყაროში არსებობას მისი გარკვეული დანიშნულების თვალსაზრისიდან გამომდინარე ხსნი-

და. ყოველ სიტყვას, მსგავსად ცოცხალი ორგანიზმებისა, აქვს გარკვეული „დაბოლოება“ ანუ დანიშნულება, ფუნქცია. მკვლევართა ნაწილი კი ტერმინ „ტელეოლოგიას“ ფილოსოფოს ქრისტიან ვულფის სახელს უკავშირებს. ეს უკანასკნელი განიხილავდა მას, როგორც „ფილოსოფიის ნაწილს, რომელიც ხსნის საგანთა დაბოლოებებს ანუ მიზანს (დანიშნულებას)” (Glaserfeld, 2009:17). ტელეოლოგია განიხილავს და ეყრდნობა იმ საუკეთესოს, უმაღლეს ფასეულობას, სრულყოფილებას, რომლისკენაც მიილტვის სამყარო. სწორედ ეს გახლავთ სამყაროს არსებობის უმთავრესი მიზანი: სამყარო და მასში არსებული ყოველივე მატერიალური თუ არამატერიალური განუწყვეტლივ ვითარდება და იცვლება, მიილტვის უკეთესობისკენ.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან მოყოლებული ფილოსოფოსთა უმრავლესობა აღიარებდა საბოლოო მიზნის არსებობას და თავიანთ შრომებში განიხილავდნენ ტელეოლოგიური ანალიზის უპირატესობას (ვეველი, ჰერშელი და სხვანი). მიზანმიმართული ქცევებისა და საბოლოო მიზნის შესწავლა მათი კვლევების ქვაკუთხედად იქცა, რითაც ხსნიდნენ ადამიანთა და სხვა ცოცხალ ორგანიზმთა (და არა მარტო ცოცხალ) მიზანმიმართულ ქცევას.

ასოცირების ხელშეკრულების პარალელურ რეჟიმში კვლევის პროცესში განსაკუთრებით საინტერესო და მნიშვნელოვანი გახლდათ ტელეოლოგიური ანალიზი, რომლის შედეგადაც დავრწმუნდით, რომ ყოველი სიტყვის არსებობა გარკვეული დანიშნულებით აიხსნება. არაერთხელ აღვნიშნეთ, რომ თარგმანში გამოყენებულ თითოეულ სიტყვას, მსგავსად ნებისმიერი ცოცხალი ორგანიზმისა, უნდა ჰქონდეს გარკვეული ფუნქცია. ტელეოლოგიური თვალსაზრისიდან გამომდინარე,

As we have mentioned, tagging is quite hard, time-consuming and, at the same time, interesting process. It takes place in several stages.

Taking into account the above considerations, the first step in tagging is to select a scheme and model according to the task at hand, i.e. what kind of analysis we intend to make in the text, such as cultural characteristics, gender balance, or, in case of our research topic, the problem of translation equivalence. A set of tags should be selected considering how relevant it is both to the topic of the text and the research work set. For example, in the case of our research, during automatic and semi-automatic processing of the material to be inserted in the corpus, we perform the phasing in three stages: 1. Morphological analysis, 2. Syntactic analysis, 3, Semantic analysis. The following chapters discuss specific examples, their analysis and conclusions.

Chapter II. Proved methodology for the research of legal parallel texts based on foreign models - consists of four sub-chapters:

2.1. Translation quality standards and methodological recommendations of the Directorate-General for Translation of the European Commission - since the research direction of our dissertation concerns English and Georgian texts of the Association Agreement and the translation equivalence analysis, we consider it advisable to study translation quality standards and methodological recommendations which in the future, after association, will become a compulsory manual for standardization of translation quality in Georgia;

The Directorate-General for Translation of the European Commission imposes quality management frameworks in which translation must meet the needs of a certain client, other European Commission partner organizations or users and meet their expectations (DGT Translation Quality Guidelines, 2015:1). Special methodological recommendations have been developed that define the objectives of the translated text, the expected risks, and the specific quality requirements. DGT itself offers assistance to translators and editors to ensure goal matching.

Discovery, during which certain patterns are revealed by the deductive method - from the private to the general; Validation - confirmation that we have created the right product; Verification - at this point we confirm that we have created the product as we planned; Predictive Modeling - the patterns detected at this stage are used to predict unknown significance; Forensic Analysis - at this stage we identify the anomalies found in the patterns and explain them (Khalvashi, 2018: 38). This research covers the above stages of data mining, the analysis of which and the final result will be presented in the following chapters.

The next, no less time-consuming and hard process of data mining is text encoding, i.e. structuring the extracted data. Marking is considered to be the most common means of structuring data in the corpus. Marking can be interpreted as notifying, therefore, it involves the use of tags that are attached to words and phrases. Different forms of tags are used. Visually the tags contain vowels and surrounding symbols in the form of angular parentheses (<...>). Tags are usually represented in pairs, for example: <n> and </n>. The first is considered as the initial tag and the second as the finite. The text - the analytical material, which is referred to as the content - is placed between the initial and final tags. The content in the tags is written in both large and small vowels, for example: <n> or <N>, although this does not significantly differentiate them from each other. Tags usually have a hierarchical structure and are embedded in the text. In our research, we developed special tags, the use of which was based on the labeling of analytical texts for a pre-created software analyzer.

Consequently, any marking can be considered a means of interpreting the text. Through some interference with the text, we load additional encoded information into it, which, in turn, allows us to analyze it, conduct research, compare it with other texts. Marking is therefore an important element of corpus linguistics, as it is a key means of structuring a text.

იურიდიული დოკუმენტაციის ერთ-ერთი უმთავრესი თავისებურება გახლავთ ის, რომ თითოეულ ტერმინში იმთავითვე კოდირებული უნდა იყოს გარკვეული ინფორმაცია და, შესაბამისად, მას გააჩნდეს კონკრეტული მიზანი და დანიშნულება. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მთარგმნელის უპირველესი ამოცანა უნდა იყოს იურიდიული ტერმინოლოგიის არა უზრალოდ თარგმნა, არამედ სამიზნე ტექსტისთვის ისეთი სიტყვების შერჩევა, რომლებშიც დედანში გამოყენებული სიტყვების მსგავსი ინფორმაციაა კოდირებული. უფრო მეტიც, მათ უნდა ჰქონდეთ იგივე მიზნები და დანიშნულება. ჩვენი კვლევის ფარგლებში პროგრამული ანალიზატორის მიერ გამოვლენილი მთარგმნელობითი უზუსტობების სიმრავლეს თუ გავითვალისწინებთ, ვრწმუნდებით, რომ იურიდიული ტერმინების დიდი ნაწილი თარგმნილია ლექსიკური მნიშვნელობით, უგულებელყოფილია მასში კოდირებული მიზანი.

მოსამართლემ უნდა მოახდინოს კანონის ინტერპრეტაცია, საამისოდ ის ვერ დაეყრდნობა მასში შემავალი ცალკეულ სიტყვებს, რომელთაც შესაძლოა სხვადასხვა მნიშვნელობა ჰქონდეს და აზრობრივი ბუნდოვანება გამოიწვიოს. საუკეთესო გამოსავალია ტელეოლოგიური ინტერპრეტაცია, ერთგვარი ფილოსოფიური მიდგომა, რომელიც ეფუძნება ამათუიმ კანონის მიზნებს და მიმართულებებს და არა ცალკეული სიტყვებისა თუ ფრაზების მნიშვნელობას. ტელეოლოგიური ინტერპრეტაცია შეიძლება განვმარტოთ, როგორც „სასამართლოს მიერ გამოყენებული მეტოდი, როდესაც ისინი ახდენენ საკანონმდებლო აქტების ინტერპრეტაციას დასახული მიზნების, ღირებულებების, სამართლებრივი, სოციალური და ეკონომიკური ამოცანების ჭრილში.“

კანონის ტელეოლოგიური ინტერპრეტაციის უკეთ წარმოჩენის მიზნით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია განვიხილოთ რ.იაკობსონის ინტერპრეტაციის თეორია (ბერიძე, 2018: 16). ის განასხვავებს ლინგვისტური ნიშნის სამი ტიპის ინტერპრეტაციას, რომელთაგან კანონის ინტერპრეტაციასთან მიმართებით გამოვყოფდით **შიდაენობრივ თარგმანს** ანუ ვერბალური ნიშნების ინტერპრეტაციას იგივე ენაზე სხვა ნიშნებით.

კანონების შედგენა საკანონმდებლო ორგანოების პრეროგატივაა, მოსამართლეს კი მისი ინტერპრეტაციის სრული უფლება აქვს. ტელეოლოგიური ინტერპრეტაციით, მან კანონის გაგება და კონკრეტული განსახილველი საქმე ერთმანეთს უნდა მოარგოს. კანონის ინტერპრეტაციას ის ახდენს მშობლიურ ენაზე, ე.ი. ადგილი აქვს **შიდაენობრივ თარგმანს**.

საერთაშორისო დონის სამართლებრივი აქტების შემთხვევაში, როგორც ჩვენს მიერ გაანალიზებული ასოცირების ხელშეკრულებაა, არანაკლები მნიშვნელობა ენიჭება ინტერლინგვისტურ ინტერპრეტაციას, ანუ საკუთრივ თარგმანს. აუცილებელია, დაცული იყოს ეკვივალენტობა დედანსა და წყარო ტექსტს შორის, რათა მოსამართლემ სწორად განჭვრიტოს მასში კოდირებული მიზნები და მოარგოს კონკრეტულ განსახილველ საქმეს, ანუ განახორციელოს კანონის ტელეოლოგიური ინტერპრეტაცია. იურიდიული პარალელური ტექსტების ტელეოლოგიური კვლევისას ვიხელმძღვანელებთ მოსაზრებით, რომ თითოეულ ტერმინში კოდირებული კონკრეტული მიზანი ემსახურება ადამიანის ცნობიერების მიმართვას კანონმორჩილები-საკენ, ხოლო მისი საბოლოო მიზანია სამართლიანი საზოგადოების ფორმირება. შესაბამისად, ტელეოლოგიური თვალსაზრისიდან გამომდინარე თუ ვიმსჯელებთ, შეგვიძლია დავასკვ-

especially important for corpus research: volume, velocity - speed of data processing, variety, veracity, and variability.

The same corpus linguists recognize different methods of big data analysis, of which we will single out the following: Data Mining, Crowdsourcing - categorizing and enriching data with the participation of many people on the basis of the public offering; Data Fusion and Integration, Machine Learning, Pattern Recognition, Simulation Modeling, Spatial Analysis, Statistical Analysis, Visualization of analytical data.

In the present research, we primarily use the Data Mining method. It is noteworthy that the term data mining (which belongs to G. Piatetsky-Shapiro, 1989), like Big Data, was created by analogy with minerals. Translated from English it means mining. Indeed, the colossal amount of information will provide the material needed for the study. Through data mining, it is possible to find, process, and calculate previously less-studied, often unknown, practically usable, and interpretable data.

Our goal is not just to classify existing groups, but to identify new groups and patterns in large databases. This is the stage of machine processing of the knowledge discovery process in databases. The latter allows us to generate, verify and clarify hypotheses.

In data mining, we rely on modern digital methods and traditional theoretical disciplines that are widely used by practicing or theoretical corpus linguists, such as Databases - a set of electronic information, digital objects, through which we search and process data automatically; Artificial Intelligence - a feature of an automated system that has certain functions of human intelligence; Machine Learning - specially designed computer algorithms that can automatically improve (smarten) the work process, which is programmed in it from the beginning; Algorithmization - using pre-compiled algorithms to solve a given task via a computer. Data mining is a rather long and time-consuming process that involves several stages. Corpus linguists distinguish between different stages, from which we will distinguish the following main ones:

From the above definitions of corpus linguistics it is clear how difficult it is to agree on its unambiguous determination, although based on them we can gather individual points which, in turn, determine the purpose of corpus linguistics, namely:

Corpus linguistics relies primarily on authentic linguistic resources, 2) digitized resources, 3) uses large volumes of empirical material.

1.2. The definition of the corpus - When talking about corpus linguistics, we consider it relevant to analyze the concept of 'corpus' itself. The word "corpus" (pl. "corpora") is of Latin origin and means "body" in Georgian. It seems strange what it has to do with linguistics. If we go deeper, the 'corpus' in this case is associated with one whole. It is no coincidence that, just as the body is associated with a living creature, the corpus is a kinetic set of digitized elements of language, not just an inactive, "lifeless" static set of linguistic elements.

Let us consider the term "corpus." It has several meanings in English. In linguistics, we understand the term 'corpus' as a collection of texts that will be used for linguistic analysis. "The language observed in the building is natural" (Togenin - Bonnell, 2001:2). Sinclair defined the corpus as "a collection of naturally occurring linguistic texts that are characteristic of a state or a diversity of languages" (Sinclair, 1991:171). In 2005, he came up with a more accurate definition of corpus, because "corpus is a collection of texts in digital form, selected according to external criteria and, as far as possible, representing language diversity as a source of data" (Sinclair, 1991: 171).

Like any research, methods are of paramount importance in case studies. Because the corpus relies on Big Data, it is impossible to process them using traditional research methods, it even exceeds the common intellectual capabilities of many researchers. It becomes necessary to use special computer programs. Corpus linguists (S. Shreibman, D. Beri, M. Tandashvili, R. Khalvashi, and others) characterize big data according to various features, of which we consider the following to be

ნათ: კანონები იქმნება არა იმისთვის, რომ უბრალოდ ვიცოდეთ, არამედ უნდა დავიცვათ, აღვასრულოთ ისინი, რათა ვიცხოვროთ კანონმორჩილ, სამართლიან საზოგადოებაში, რაც სოციუმის უზენაესი მიზანია. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, თარგმანში დაშვებული თითოეული შეცდომა ან უზუსტობა, ამა თუ იმ ტერმინის შეუსაბამო ეკვივალენტის შერჩევა, არ არის უბრალოდ მთარგმნელობითი შეცდომა, არამედ კანონის არასწორი ინტერპრეტაციის საფრთხე იკვეთება. მითუმეტეს, როდესაც საუბარია ისეთი დონის სახელმწიფოთაშორის იურიდიულ დოკუმენტზე, როგორც ასოცირების ხელშეკრულების თარგმანია. აღნიშნული ხელშეკრულების საფუძველზე საქართველო ერთიანი ევროპული სამართლებრივი სივრცის ნაწილი უნდა გახდეს, ამიტომ ქართულ თარგმანში გადმოტანილ თითოეულ იურიდიულ ტერმინში კოდირებული მიზანი დედანში არსებულ ტერმინში კოდირებულ მიზანს უნდა შეესაბამებოდეს.

3.2. ტექსტის პრაგმატიკული ინტერპრეტაციის თავისებურებები - ვინაიდან ტელეოლოგია მჭიდროდ უკავშირდება პრაგმატიკას, აღნიშნულ ქვეთავში მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ ტექსტის პრაგმატიკული ინტერპრეტაციის თავისებურებების გაანალიზება. პრაგმატიკულ მნიშვნელობაზე საუბრისას განვიხილეთ სხვადასხვა მკვლევრის მოსაზრება თვით ტერმინ პრაგმატიკის თაობაზე. გავრცელებულია მოსაზრება, რომ მისი თანამედროვე გამოყენება უკავშირდება ფილოსოფოს ჩარლზ მორისს (Levinson, 1983:2). მან პრაგმატიკა გამოყო სემიოტიკის (მეცნიერება ნიშნების შესახებ) ერთ-ერთ მიმართულებად, როგორც ნიშნების ინტერპრეტატორებთან მიმართების კვლევა.

მორისისეული გააზრებით, პრაგმატიკა არის ძალიან ფართო ცნება, რომელიც იკვლევს ნიშნების ფუნქციონირებისას მიმდინარე ფსიქოლოგიურ, ბიოლოგიურსა და სოციალურ პროცესებს. პრაგმატიკის ასეთი გაგება ძალიან ფართოა და ამ პოზიციის გაზიარების შემთხვევაში იგი მოიცავდა ენის ისეთ ასპექტებს, რომლებსაც ახლა იკვლევენ ლინგვისტიკის დამოუკიდებელი დისციპლინები: ფსიქოლინგვისტიკა, სოციოლინგვისტიკა და სხვა. მეორე მხრივ, პრაგმატიკის ჩარჩოები დავიწროვდა, რაც ფილოსოფოს კარნაპის სახელს უკავშირდება (Levinson, 1983:2). მისი აზრით, თუკი გამონათქვამის მნიშვნელობის კვლევისას მოსაუბრეს ღიად მოხსენიებენ, ასეთ შემთხვევაში ანალიზი მიმდინარეობს პრაგმატიკის ჭრილში. პოზიციას, რომლის მიხედვითაც პრაგმატიკა არის ენის იმ ასპექტის კვლევა, რომლებიც აუცილებლად მოითხოვენ ენის მომხმარებლის რეფერენციას, მივყავართ ტერმინის მეტად ვიწრო გაგებასთან. ლევინსონის მტკიცებით (Levinson, 1983:7), პრაგმატიკის ამგვარი განმარტება შეუძლებელს გახდიდა ენის გამოყენების სრულყოფილ კვლევას. იგი ამტკიცებს, თუკი ლინგვისტიკისათვის მნიშვნელოვანია ტრიქოტომიის (სინტაქსი, სემანტიკა, პრაგმატიკა) არსებობა, მაშინ აუცილებელია პრაგმატიკისათვის სათანადო ჩარჩოს დადგენა, რათა ლინგვისტურმა კვლევამ მოიცვას კონტექსტის არსებითი ასპექტები. კონტექსტმა უნდა მოიცვას დროისა და სივრცის პარამეტრები კომუნიკაციაში მონაწილე ინდივიდთა პიროვნებები, მათი რწმენა და მისწრაფებები, ცოდნა, განათლება და ინდივიდუალური ზრახვები. ამდენად, მნიშვნელოვანია მოძიება პრაგმატიკის ისეთი განმარტებისა, რომელიც ამ დისციპლინისათვის კვლევის სათანადო

scientific fields, developed by American researcher Melville Davey and UDC - Universal Decimal Classification (created by Paul Otlet and Henry Fontaine (1895) as an independent scientific discipline. "Linguistics has its own code (4 in DDC, 8 in UDC), and computer science has its own code (in 004 DDC and in UDC as well)" (Tandashvili, 2014: 13).

Corpus linguistics is a relatively new field today and is still in the process of research and development, so its definitions are also heterogeneous. We have considered the explanations proposed by different researchers that have been formulated from different viewpoint We have tried to conduct a comparative analysis of several of them to enable us to reconcile the most acceptable and relatively exhaustive explanations at our discretion. It is also noteworthy that in the study of most theoretical works in corpus linguistics we came to the conclusion that they were written by practicing corpus linguists, which is proof that in interdisciplinary sciences the line between theory and practice has been erased. If in the early period linguistic studies were mainly limited to theory and were they introduced into practice only later on (i.e. the top-down process), the theoretical work of corpus linguistics relies directly on practical studies (bottom-up process). Moreover, the theoretically proved material is still intended for practical use ("bottom-up-down").

Let us return to the definitions of corpus linguistics proposed by different researchers and their analysis:

Part of the researchers consider corpus linguistics to be a method that allows us to study linguistic problems based on digital texts. In order to conduct research, it is necessary to digitize the written and oral samples of the language and annotate them according to the parts of speech. For the most part, some aspects of research require the processing of large amounts of data, which requires a more detailed, automated annotation (Computer Linguistics Portal <http://www.computerlinguistik.org/portal/portal.html?s=Korpuslinguistik>).

Language and translation: In the era of globalization, language develops mainly through translation. Naturally, during the last twenty years, it has been influenced by such new concepts and their terms that did not exist before, not only in the thesaurus of the Georgian language but also in the field of concepts of our worldview. Given that the correct establishment of new concepts is the mission of translators, they have the greatest responsibility in the development of language, as their terms only transfer them to our field of concepts and they are embedded in our thesaurus. If we imagine this process as a continuous social chain of the use of new concepts established in language and the language itself, the mistranslations enter the discourse of the mass media and create not only ambiguous but faulty syntactic constructions as well.

Structure and volume of the research: The research includes an introduction, four chapters, eleven subchapters, a conclusion, references, internet sources and appendices. The research contains 174 printed pages.

Summary

Chapter I. Corpuslinguistics as an Innovative Scientific Direction - consists of two subchapters:

1.1. The chapter reviews corpus linguistics as a scientific field, as a relatively new direction of humanities, which arose on the basis of a combination of two fields of science: humanities and informatics. It, as a kind of "symbiosis", developed quite rapidly in parallel with the development of theoretical linguistics and informatics, and soon became an interdisciplinary scientific field. The question of whether corpuslinguistics is an independent scientific discipline and if so, what is the difference between corpuslinguistics and traditional linguistics causes differences of opinion in the scientific circles.

The issue is based on the fact that corpus linguistics in the International Classification (DDC - Dewey Decimal Classification, one of the most common international classifications of systematization of

ჩარჩოებს დაადგენს და შესაძლებელს გახდის მნიშვნელობის სრულ და თანმიმდევრულ შესწავლას.

იულის (Yule, 2000:12) მიერ მოცემული ერთ-ერთი განმარტების შესაბამისად, პრაგმატიკა არის მოსაუბრის ან მწერლის მიერ გადმოცემული და მსმენელის ან მკითხველის მიერ ინტერპრირებული მნიშვნელობის კვლევა. შესაბამისად, პრაგმატიკა მოიაზრება, როგორც ადამიანის, ინდივიდის მიერ გამოხატულ გამონათქვამში ჩადებული ზრახვის ანალიზი და არა თავად ამ გამონათქვამში შემავალი სიტყვებისა თუ ფრაზების ანალიზი. ლევისონის მიერ შემოთავაზებული პრაგმატიკის მომდევნო განმარტების მიხედვით, ეს დისციპლინა არის ენის კვლევა ფუნქციური თვალსაზრისით და იგი არის მცდელობა, ახსნას ლინგვისტური სტრუქტურების კავშირი ექსტრალინგვისტურ მიზეზებსა და ფაქტორებთან. ლევისონივე გვთავაზობს შემდეგ განმარტებას: პრაგმატიკა არის ენასა და კონტექსტს შორის არსებული იმ ურთიერთმიმართების კვლევა, რომელიც გრამატიზებულია ან კოდირებულია ენის სტრუქტურაში.

არსებობს გარკვეული მოსალოდნელი ან შესაფერისი გარემოებები, რომლებსაც წარმატებული კომუნიკაციის პირობებს უწოდებენ. შესაფერისი ანუ წარმატებული კომუნიკაციის ეს პირობები აუცილებელია, რათა კომუნიკაციაში მონაწილე ინდივიდებმა მოახდინონ შესრულებული სამეცყველო ქმედების სწორი და სათანადო ინტერპრეტაცია. ზოგიერთი ასეთი პირობათაგანი, რა თქმა უნდა, საერთოა ნებისმიერი სახის ენობრივი კომუნიკაციისათვის. მაგალითად, აუცილებელი წინაპირობაა, რომ მოსაუბრესა და მსმენელს ესმოდეთ ერთმანეთის, მაგალითად, უნდა საუბრობდნენ ერთსა და იმავე ენაზე. ასევე აუცი-

ლებელია ორივე ინდივიდს ჰქონდეს სმენის უნარი და ა. შ. ზოგიერთ შემთხვევაში სამეტყველო ქმედება იქნება წარუმატებელი, თუკი ქმედება სათანადო (შესაფერისი) პირის მიერ სათანადო პირობებში არ არის წარმოთქმული. მაგალითად:

–You are adjudged guilty! (თქვენ დამნაშავედ გცნობთ!)

თუკი ეს გამონათქვამი მოსამართლის მიერ სათანადო გარემოში არ არის წარმოთქმული, ამ შემთხვევაში სასამართლო პროცესის დროს სასამართლო დარბაზში, გამონათქვამი, რა თქმა უნდა, გადმოსცემს ინფორმაციას, მაგრამ იგი მთლიანად მოკლებულია ილოკუციურ ძალას.

3.3. კონტექსტი და თარგმნის პრობლემა - კომუნიკაციის მიმართ პრაგმატიკული მოსაზრებების მიხედვით, კონტექსტი მუდმივად განივრცობა, თუმცა ემპირიულად იგი დელიმიტირებულია (აქვს საზღვრები). სტალკნერის აზრით (Stalnaker, 1999:27), მოსაუბრის მიერ წარმოთქმული ყოველი პრესუპოზიცია კონტექსტის, როგორც ფონური ინფორმაციის, დელიმიტირებაა. თუმცა სპერბერისა და უილსონის (Sperber, Wilson, 1986:57) აზრით, კონტექსტი დელიმიტირებულია იმ ემპირიული ფაქტით, რომ მოსაუბრის გონებაში ზოგიერთი მოსაზრება აქტიურდება სხვა დამატებითი მოსაზრებებისა და ასოციაციების გააქტიურებით. ამ პოზიციის გაზიარება ნიშნავს იმის აღიარებას, რომ რაც უფრო მეტი დეტალი შემოდის კონტექსტში, იზრდება სამეტყველო ქმედების უკეთ გაგებისა და გააზრების შესაძლებლობა. ეს კი გულისხმობს, როგორც ზემოთ აღინიშნა, სამეტყველო ქმედების მთელი მსოფლიო გამოცდილების შესაბამისად გაანალიზებას, რაც, რა თქმა უნდა, შეუძლებლად მიგვაჩნია. მნიშვნელობის კონტექსტზე დამოკიდებულებას ენის

In the next stage, based on the theoretical foundations of corpus linguistics, we defined the marking units corresponding to the objectives of our research from the TagSet for linguistic marking compiled for the machine analysis of Georgian and English texts by the dissertation supervisor.

At the next stage, we started the manual processing of the bilingual texts selected for the research, which can be described as a preliminary analytical process preparing for the machine analysis. The marked texts were placed in a software analyzer of BSU (www.corpus.bus.edu.ge). Based on the data obtained, we conducted a scientific study in the field of translation studies.

We obtained the following categorization of the research methodology:

- 1) Pattern Recognition;
- 2) Predictive Analytics;
- 3) Visualization of analytical data in the analyzer
- 4) Statistical analysis;
- 5) Qualitative analysis;

The use of computer technology in the development of linguistics naturally gave rise to the need to create parallel corpora and to study research by the new methodology. At different stages of the field's development, translation research directions were based on contrasting literary studies and linguistics, and from the 1990s, the study of translation in the context of cultural studies began. Despite the variability of the urgency of the research directions, the working principle remains unchanged for the formation of valuable scientific conclusions: Extensive empirical material: search, collection and analysis of the target texts for original research. The research uses a specialized research corpus search program, through which it is possible to find terms, open contexts, determine contextual meanings, reverse analysis of definitions in a short period of time.

Georgian language in general. It is also a unified work platform for interested professionals, as is based on our own research model.

C) Research methods and its novelty

We used only part of the research texts for non-machine analysis (Titles 1-4, pp. 1-278). In accordance with point 2 (c) of the research task, we identified translation problems in the section selected for analysis and defined the following four categories of translation inaccuracies:

1. Use of calques and the resulting intellectual ambiguity, in particular, calques used in translation of syntactic constructions and the resulting intellectual ambiguity;
2. Use of calque in translation of a definite lexeme;
3. Improper use of loans instead of Georgian equivalents;
4. Adequacy of translation of legal terms.

Therefore, their analysis is our sub-task in the present research.

In the next stage of elaboration of the theoretical bases of corpus linguistics, we defined the marking units corresponding to the objectives of our research from the TagSet of linguistic marking compiled by the head of the community for mechanical analysis of Georgian and English texts. The methodology for the study was defined by the following classification: 1) Identification of research linguistic and translation units - during the manual processing process; 2) Determining the model of statistical analysis - during the manual processing process; 3) Predictive analytics of terms - based on the results obtained by the corpus software analyzer; 4) Qualitative translation analysis - based on the results obtained with the corpus software analyzer. In the next stage, we started the manual processing of the bilingual texts selected for the research, which can be described as a preliminary analytical process for machine analysis. Marked texts were placed in the software analyzer, based on the obtained data we conducted a scientific research in the field of translation studies.

ფილოსოფოსები განიხილავენ ინდექსური, დემონსტრაციული, დესკრიპტული სიტყვებისა და მთელი პროპოზიციების ანალიზის პირობებში. კონტექსტზე დამოკიდებულებას უნდა ჰქონდეს რაიმე წყარო, რაც ნათლად ჩანს იმ ფაქტში, რომ ენის გამოყენება უმეტესად არის სიტუაციური. ფაქტობრივად, ენის გამოყენებელი პასუხისმგებელია, ენა გამოიყენოს რომელიმე ქმედების ჩარჩოში. სამეტყველო ქმედების ამგვარი სიტუაციურობა ლიმიტირებულ კონტექსტს მოითხოვს. თუკი სამეტყველო ქმედების რომელიმე კონტექსტის შესაბამისად შესრულება და გააზრება მას სიტუაციურ მოვლენად წარმოადგენს, მიგვაჩნია, რომ ეს სამეტყველო ქმედება ამავე კონტექსტის მიხედვით უნდა შეფასდეს. უფრო მეტიც, იმისათვის, რომ სამეტყველო ქმედება შეფასდეს, თავად კონტექსტი უნდა იყოს დელიმიტირებული, ანუ მკაფიოდ უნდა იყოს განსაზღვრული, თუ რა განეკუთვნება კონტექსტს და რა – არა. ყოვლისმომცველი კონტექსტი ვერ უზრუნველყოფს სიტუაციურობას და, როგორც ჯ. ოსტინი განმარტავს, იგი სამეტყველო ქმედებას აქცევს „იდეალურ განონათქვამად, რომელიც შესაფერისი იქნებოდა ყოველი სიტუაციისათვის, ნებისმიერი მიზნისათვის“.

თავი IV. იურიდიული პარალელური ტექსტების ანოტირება, სტრუქტურირება, თეგირება და კორპუსული კვლევა - შედგება ორი ქვეთავისაგან:

4.1. ინგლისური და ქართული იურიდიული პარალელური ტექსტების ანოტირების, სტრუქტურირებისა და თეგირების მოდელირება - მონაცემების ტექნოლოგიური ბაზა, რომელიც შეიქმნა კვლევის პროცესში, როგორც ადაპტირებული ღია პლატფორმა სპეციალიზებული ენობრივი კორპუსებისათვის.

ის უზრუნველყოფს ქართული ენის პარალელური კორპუსის განვითარებას ზოგადად. ასევე, ის არის დაინტერესებული სპეციალისტებისათვის ერთიანი სამუშაო პლატფორმა, რომელიც აღჭურვილია კვლევის ჩვენეული მოდელით.

ნაშრომში გამოყენებულია კვლევის სპეციალიზებული სა-ძიებო კორპუსული პროგრამა, რომლის მეშვეობით ტერმინთა მოძიება, კონტექსტების გახსნა, კონტექსტური მნიშვნელობების დადგენა, დეფინიციების შეპირისპირებითი ანალიზი დროის მოკლე მონაკვეთში ხდება შესაძლებელი.

მსგავსად ნებისმიერი კვლევისა, კორპუსული კვლევის დროს უპირველესი და გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება კვლევის მეთოდებს. გამომდინარე იქიდან, რომ კორპუსი ეყრდნობა დიდ მონაცემებს, (Big Data), მათი დამუშავება შეუძლებელია კვლევის ტრადიციული მეთოდების გამოყენებით, ეს აღემატება მრავალი მკვლევრის ერთობლივ ინტელექტუალურ შესაძლებლობებსაც კი. აუცილებელი ხდება სპეციალური კომპიუტერული პროგრამების გამოყენება. წინამდებარე ნაშრომში მონაცემთა ანალიზის სხვადასხვა მეთოდიდან უპირველეს ყოვლისა ვიყენებთ მონაცემთა მოპოვების (**Data Mining**) მეთოდს. მონაცემთა მოპოვება საკმაოდ ხანგრძლივი და შრომატევადი პროცესი გახლდათ, რომელიც განვახორციელეთ კორპუსლინგვისტიკაში აპრობირებულ სხვადასხვა ეტაპად: თავისუფალი ძიება (**Discovery**), რომლის დროსაც შევეცადეთ გარკვეული კანონზომიერებების გამოვლენას დედუქციური მეთოდით – კერძოდან ზოგადისაკენ; **ვალიდაცია**–იმის დასადასტურებლად, შეგვექმნა სწორი პროდუქტი; **ვერიფიცირება** – ამ ეტაპზე დავადასტურეთ, რომ შევქმენით ისეთი პროდუქტი, როგორსაც ვგეგმავდით; პროგნოსტიკური მოდელირება (**Predictive Modeling**) –

5. Further analysis of statistical indicators obtained by the analyzer parallel lexical data, and parallel structured texts in the field of translation studies.

Following the objectives of the research, in the next stage of study of the theoretical foundations of corpus linguistics, a corpus of empirical material was created, which consists of parallel legal texts in Georgian and English languages.

The parallel corpus can contain a text and its translation at the same time, allowing us to create an individual model of translation analysis of legal texts for the parallel corpus of English and Georgian texts.

We conducted the research in automatic and semi-automatic mode(s) after pre-processing of the empirical material. We have used pragmatic, semantic, and terminological approaches in the research.

B) Urgency, novelty and significance of the issue:

The urgency, novelty and importance of the issue are determined by (1) the object of the research and (2) the methodology of the research.

The creation of linguistic resources for marked and annotated texts has become a major scientific direction for language learning and research over the last decade. Technologically developed collections for the scientific analysis of linguistic materials provide information about natural languages. The parallel corpus is of particular interest in this regard. The translation corpus should enable the researcher to solve a specific research issue. In other words, a nonspecific corpus researcher can select and use corpus texts for different types of contradictory research.

Adequate translation of legal terms is a general challenge since there are conceptual distinctions between the terms in the SL and TL languages. Therefore the conceptual differences of the terms could potentially lead to misinterpretation of the law.

Another novelty of the research is the technological database created in the research process as an adapted platform for specialized language corpora. It ensures the development of a parallel corpus of the

and teleological approaches to the interpretation of the law to research pages 1-4 of Chapters 1-24 of the EU-Georgia Association Agreement and made us decide to create a Georgian-English parallel legal corpus. This attempt is another step forward in modern Georgian corpus linguistics, which is in its infancy. It can be assessed as a minor parallel legal corpus.

When creating the corpus, we face many challenges, such as skills in modern technologies, human resources, but the most difficult among them is data collection. It would be quite difficult to obtain bilingual matching legal texts if we take into account the privacy of a given style.

Eventually, we opted for the Association Agreement, which is translated into many languages by professional translators and the texts are also non-confidential, on the contrary, available to both professionals and any interested person.

Short description of the dissertation:

A) Aim of the research: The research aim was to create a precedent for modeling the analysis of the translation of legal texts in a parallel corpus.

Accordingly, we have defined several research objectives:

1. Integrate translation research methods with corpus linguistics theory and practice methods;
2. Primary, contradictory non-machine analysis of bilingual texts, which includes several interrelated processes: a. Establishment of syntactic, morphological, terminological qualitative data, b. Identify translation problems; C. Defining structuring and marking models based on the above analysis;
3. Similar placement and manual marking of a parallel corpus of bilingual texts;
4. Performing technical work for processing marked texts in the translation analyzer;

აღნიშნულ ეტაპზე გამოვლენილი კანონზომიერებები გამოვიყენეთ უცნობი მნიშვნელობის პროგნოზირებისათვის; გამონაკლისების ანალიზი (**Forensic Analysis**) – აღნიშნულ ეტაპზე კანონზომიერებებში მიკვლეული ანომალიები გამოვავლინეთ და ავხსენით.

მონაცემთა მოპოვების შემდეგი, არანაკლებ შრომატევადი და ხანგრძლივი პროცესი გახლდათ ტექსტის კოდირება, ანუ მოპოვებულ მონაცემთა სტრუქტურირება, რისთვისაც გამოვიყენეთ მარკირება – კორპუსში მონაცემთა სტრუქტურირების ყველაზე გავრცელებული საშუალება. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, **მარკირება** (mark-up) შეიძლება განვმარტოთ, როგორც **მონიშვნა**, შესაბამისად, მარკირებისათვის გამოვიყენეთ თეგები, რომლებიც დავურთეთ სიტყვებს და ფრაზებს. შევიმუშავეთ თეგების (tag) სხვადასხვა ფორმა, რომლებიც ვიზუალურად შეიცავს ლათინურ ასო-ბგერებსა და გარშემორტყმულ სიმბოლოებს კუთხური ფრჩხილების სახით (<...>). ისინი წყვილებადაა წარმოდგენილი, მაგალითად: <lg> და </lg>. პირველი განიხილება, როგორც საწყისი თეგი, ხოლო მეორე – როგორც სასრული. საწყის და სასრულ თეგებს შორის მოთავსებულია ტექსტი – საანალიზო მასალა, ანუ შიგთავსი. შიგთავსი თეგებში პატარა ასო-ბგერებითაა ჩაწერილი, მაგალითად: <lg>. ჩვენ მიერ შემუშავებული თეგები იერარქიული სტრუქტურისაა და ტექსტშია ჩაშენებული, რომელთა გამოყენებასაც დავაფუძნეთ საანალიზო ტექსტების მარკირება წინასწარ შექმნილი პროგრამული ანალიზატორისთვის.

როგორც აღვნიშნეთ, თეგირება დროში საკმაოდ გაწელილი, შრომატევადი და, იმავდროულად, საინტერესო პროცესია. იგი რამდენიმე ეტაპად განვახორციელებთ.

ზემოთქმული მოსაზრებების გათვალისწინებით, თეგირების პირველ ეტაპზე შევეცადეთ სქემისა და მოდელის შერჩევას დასმული ამოცანის შესაბამისად, ანუ იმის გათვალისწინებით, თუ რა სახის ანალიზი გვსურდა, კერძოდ, ესაა ჩვენ მიერ შერჩეული საკვლევი თემის შემთხვევაში, თარგმნის ეკვივალენტობის პრობლემა პარალელურ ტექსტებში. თეგების ნაკრები შევადგინეთ იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად შეესაბამება ის როგორც ტექსტის თემას, ასევე დასახულ კვლევით სამუშაოს. მაგალითად, ჩვენს შემთხვევაში, კორპუსში შესატანი მასალის ავტომატურ და ნახევრად ავტომატურ რეჟიმში დამუშავების დროს თეგირება განვახორციელეთ რამდენიმე ეტაპად: 1. მორფოლოგიური ანალიზი; 2. სინტაქსური ანალიზი; 3, სემანტიკური ანალიზი; 4. ტელეოლოგიური ანალიზი. ქვემოთ შემოგთავაზებთ კონკრეტულ მაგალითებს, მათ ანალიზსა და დასკვნებს.

ჩვენ მიერ ჩატარებულ კვლევაში უპირატესობას ვანიჭებთ ვიზუალიზაციის ისეთ ფორმებს, როგორებიცაა გრაფები და ცხრილები. ისინი ფართოდ გამოიყენება კორპუსის აგებისთვის საჭირო სტრუქტურირებული მონაცემების აღსაწერად, ასევე სიტყვების/თეგების ღრუბელი (word/tag cloud), რომელიც დღესდღეობით ტექსტური მონაცემების ვიზუალიზაციის საკმაოდ გავრცელებული ფორმაა.

კორპუსის ტექნიკური ფორმატი

კორპუსი დაშიფრულია XML ფორმატში, ტექსტის დაშიფვრის ძირითადი რეკომენდაციების (TEI P4) შესაბამისად. კორპუსი შედგება ორი ნაწილისგან: ტექსტებისა და განმარტებებისაგან.

Introduction

Corpus research has become quite relevant in modern translation studies today. The relationship between translation and the corpus dates back to the last century. Over the years, with the development of computer technology, corpus-based translation studies has expanded and gradually covered different areas, forming different types of parallel corpora. In particular, "parallel corpus means the placement of completely identical texts in two or more languages in a specially designed computer program and the determination of their equivalence based on comparison and analysis" (Yang, 2002: 29). The parallel corpus is of particular importance for translation studies, as it unites source and target languages at the level of both texts and sentences and words, simultaneously presenting them to the translator and facilitating their work.

On the other hand, there were national corpora created for specific purposes, such as, for example, English or Georgian language national corpora.

They are composed of academic linguistic resources and play a great role in the research development in the digital humanities determining the linguistic or stylistic features of this or that text. There are translation corpus dictionaries, e.g., the large English-Georgian dictionary www.dict.ge created under Professor T. Margalitadze's leadership at the TSU Lexicography Center, which is based on the principle of corpus systematization of definitions. There are also several fields (medical, legal, political, etc.) corpora.

Gradually, the common objects of research were revealed, which led to the creation of parallel corpora on the basis of the above-mentioned corpora, which is especially important for translation studies.

Legal corpora today are not finally established and widespread, which is due to the complexity and peculiarities of the field itself. It is this fact that led us to use the methodology of parallel corpus linguistics

The dissertation is performed at the Department of European Studies of the Faculty of Humanities of Batumi Shota Rustaveli State University

Scientific supervisor: Khatuna Beridze
Doctor of Philology,
Batumi Shota Rustaveli State University
Associate Professor;

Reviewers:

1. **Tinatin Margalitadze** – Doctor of Philology, Iliia State university Professor;
2. **Tinatin Bolqvadze** - Doctor of Philology, Tbilisi State University Associate Professor;
3. **Lia Qarosanidze** - Doctor of Philology, Tbilisi state University Associate Professor;

International Expert: Ekaterina Lapshinova-Koltunski –
PhD, Professor, Saarland University,
Saarbrücken, Germany

Secretary of the Dissertation Board,
Doctor of Philology,
Batumi Shota Rustaveli State University
Associate Professor; **Maia Kikvadze**

ტექსტები დაჯგუფებულია ენების მიხედვით (ინგლისური და ქართული). ერთ ენაზე არსებული ტექსტები ქმნიან ერთ TEI კორპუსს, რომელიც შედგება საკუთრივ ტექსტისა და TEI სათაურისაგან (ე.წ. ჰედერი). ეს უკანასკნელი გვაწვდის ამომწურავ ინფორმაციას კორპუსის შესახებ. ყოველი ტექსტი თავის მხრივ შეიცავს TEI სათაურსა და საკუთრივ ტექსტს, რომელიც ცალკეული აბზაცისაგან შედგება.

TEI ტექსტს თითოეული ენობრივი წყვილისთვის თან ერთვის ორმაგი განმარტება, თუმცაღა ტექსტი სრულად არ არის წარმოდგენილი, არამედ ცალკეული აბზაცის ამონარიდებს შეიცავს.

კვლევისას გამოვიყენეთ ჩვენი უცხოელი კოლეგის მიერ გაზიარებული გამოცდილება, კერძოდ: 2019 წლის ოქტომბერში ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტთან არსებულ თარგმანისა და ინტერდისციპლინარული კვლევების ცენტრს ეწვია საარლენდის (გერმანია) უნივერსიტეტის პროფესორი ეკატერინა ლაფშინოვა-კოლტუნსკი. პროფ. ლაფშინოვა-კოლტუნსკიმ პრეზენტაციის სახით წარმოგვიდგინა კორპუსის განმარტებები სხვადასხვა ავტორების მიერ. ერთმანეთს შევადარეთ ერთ-ერთი და მულტილინგვური კორპუსები. ორენოვან და მრავალენოვან კორპუსებში ტექსტები დალაგებულია რეგისტრისა და ჟანრის მიხედვით.

პროფესორ ლაფშინოვას დახმარებით, ასოცირების ხელსეკრულების ქართული ტექსტის ფრაგმენტისა და რამდენიმე თეგის გამოყენებით, შევქმენით ნიმუში MMAX2 პროგრამაში ანოტაციისთვის, საქარალდე სახელწოდებით “project”. ვხსნით აღნიშნულ საქალაქს, ეკრანზე ჩნდება კიდევ ერთი საქალაქ-

დე სახელწოდებით MMAX-terminology, რომელსაც ისეთივე აგებულება გააჩნია, როგორც ყველა დანარჩენ MMAX პროექტებს (როგორცაა: Basedata, Markabls, etc.)

ვხსნით პროგრამას MMAX2 და ვპოულობთ ზემოაღნიშნულ საქაღალდეს (MMAX-terminology) საძიებო ველის File>Load საშუალებით MMAX2 ფანჯარაში, გამოჩნდება ფაილი AA-geo.mmax, რომლის გახსნისას ვიხილავთ ასოცირების ხელსეკრულების ქართულენოვანი ტექსტის ნაწყვეტს XML ფორმატში და ანოტაციის პროგრამა დაიწყება. აღსანიშნავია, რომ MMAX2 პროგრამა ევროკავშირის წევრი თუ კანდიდატი ქვეყნების თითქმის ყველა ენას მოიცავს, გარდა ქართულისა. ეს გახლდათ მოცემულ პროგრამაში ქართულენოვანი ტექსტის შეყვანის პირველი წარმატებული მცდელობა.

4.2. ანოტირებული, სტრუქტურირებული და თეგირებული პარალელური იურიდიული ტექსტების კორპუსული კვლევა ავტომატურ და ნახევრავტომატურ რეჟიმებში

კვლევის პირველ ეტაპზე საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების (კარი 1-4, მუხლი 1-276) ინგლისურ ტექსტში და ქართულ თარგმანში თეგებით მოვნიშნეთ კოლოკაციები, კალკირებები, უცხოური სიტყვები, ტერმინები (იურიდიული და ეკონომიკური), სინტაქსური კალკირება, ვნებითი გვარის კონსტრუქციის არასწორი ინტერპრეტაცია, ტავტოლოგია, მართლწერა, მთარგმნელობითი შეცდომა, აბრევიატურა, ლექსიკური დამატება. იხილეთ მაგალითი:

The Parties <lng_clc>commit themselves</lng_clc> to the <lg_trm>rule of law</lg_trm>, <lng_clc>good governance</lng_clc>, the <lng_clc>fight against corruption</lng_clc>, the fight against the

Batumi Shota Rustaveli State University
Faculty of Humanities
Department of European Studies

With the right of manuscript

Khatuna Diasamidze

**Modeling of the Analysis of Legal Text Translation
in Parallel Corpus**

Specialty - Translation Studies

Annotation

Presented for the academic degree of Doctor of Philology
Dissertation

Batumi – 2021

(<http://europa.eu.int/>)
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=CELEXCODE&lg=LG.
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:CELEXCODE:LG:HTML>.
[http://ccvista.taix.be/Fulkrum/CCVista/\\$LG/\\$CELEXCODE-\\$LG.doc](http://ccvista.taix.be/Fulkrum/CCVista/$LG/$CELEXCODE-$LG.doc).
<http://nl.ijs.si/telri/Vanilla/>
<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison.>),
<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison>.
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:0001:0031:EN:PDF>.
<http://www.euromatrix.net>
<http://www.euromatrixplus.net/>)
(<http://europa.eu.int/>)
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=CELEXCODE&lg=LG.
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:CELEXCODE:LG:HTML>.
[http://ccvista.taix.be/Fulkrum/CCVista/\\$LG/\\$CELEXCODE-\\$LG.doc](http://ccvista.taix.be/Fulkrum/CCVista/$LG/$CELEXCODE-$LG.doc).
<http://nl.ijs.si/telri/Vanilla/>
<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison.>),
<http://www.meta-net.eu/whitepapers/key-results-and-cross-language-comparison>.
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:0001:0031:EN:PDF>.
<http://www.euromatrix.net>
<http://www.euromatrixplus.net/>)
<https://dictionary.cambridge.org>
<http://www.lawteacher.net/free-law-essays/constitutional-law>

various forms of transnational <lg_trm>organised crime and terrorism</lg_trm>, the promotion of sustainable development, effective multilateralism and the fight against the proliferation of <lg_trm>weapons of mass destruction</lg_trm> and their <lng_trm>delivery systems</lng_trm>. This commitment constitutes a <lng_clc>key factor</lng_clc> in the development of the relations and cooperation between the Parties and contributes to regional peace and stability.

მხარეები <lng_clc>ვალდებულებას იღებენ</lng_clc> უზრუნველყონ <lg_trm>კანონის უზენაესობა</lg_trm>, განახორციელონ <lng_calq>კარგი მმართველობა</lng_calq>, <lng_clc>ებრძოლონ კორუფციას</lng_clc> და სხვადასხვა ფორმის <soc_fwd> ტრანსნაციონალურ</soc_fwd> <lg_trm>ორგანიზებულ დანაშაულსა და ტერორიზმს</lg_trm>, ხელი შეუწყონ <lng_calq> მდგრად განვითარებას</lng_calq>, ეფექტიან <soc_fwd>მულტილატერალიზმს</soc_fwd> და <synt_calq>იბრძოლონ <lg_trm>მასობრივი განადგურების იარაღის</lg_trm> და მისი <lng_trm>მიწოდების საშუალებების</lng_trm> გავრცელების წინააღმდეგ</synt_calq>. ეს ვალდებულებები წარმოადგენს მხარეებს შორის ურთიერთობებისა და თანამშრომლობის განვითარების <lng_calq><lng_clc>ძირითად ფაქტორს</lng_clc></lng_calq> და ხელს უწყობს მშვიდობასა და სტაბილურობას რეგიონში.

ჩვენი სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, სხვადასხვა ლინგვისტური კონსტრუქციისა და ტერმინის მოსანიშნად გამოვიყენეთ შემდეგი თეგები:

<lng_clc>...</lng_clc> კოლოკაცია

<lng_calq>...</lng_calq> კალკირება

<soc_fwd>...</soc_fwd> უცხოური სიტყვები/ტრანსლიტერაცია

<lng_trm>...</lng_trm> ტერმინები

<lg_trm>...</lg_trm> იურიდიული ტერმინები

<ecn_trm>...</ecn_trm> ეკონომიკური ტერმინი

<synt_calq>...</synt_calq> სინტაქსური კალკირება

<lng_mpv>...</lng_mpv> ვნებითი გვარის კონსტრუქციის არასწორი

ინტერპრეტაცია

<st_taut>...</st_taut> ტავტოლოგია

<lng_spl>...</lng_spl> მართლწერა

<tr_err>...</tr_err> მთარგმნელობითი შეცდომა

<lng_abr>...</lng_abr> აბრევიატურა

<tr_lex.add>...</tr_lex.add> ლექსიკური დამატება

თეგები შემუშავებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ევროპეისტიკის დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორის ხათუნა ბერიძის მიერ. თეგირების პროცესი მოითხოვს განსაკუთრებულ სიფრთხილესა და ყურადღებას. ის რამდენიმე ეტაპად განვახორციელებთ: 1. ასოცირების ხელშეკრულების ინგლისური და ქართული ტექსტების პარალელურ რეჟიმში დამუშავება-შედარება, რასაც ძირითადად გაცნობითი ხასიათი ჰქონდა; 2. წყარო და სამიზნე ტექსტების მარკირება პარალელურ რეჟიმში, ერთი და იმავე თეგის გამოყენებით – მარკირების პირველი ეტაპი; 3. უკვე მარკირებული ტექსტების ხელმეორედ გადახედვა – მარკირება. უმეტესწილად აღნიშნული ეტაპის გამოვლენა რამდენჯერმე გვიხდებოდა, ვინაიდან მარკირებისას დაშვებული მცირედი უზუსტობაც კი

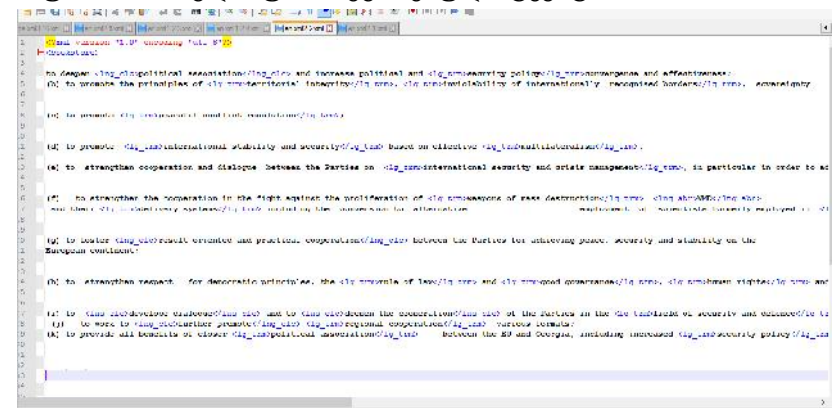
39. Sinclair John, The Automatic Analysis of Corpora, Directions in Corpus Linguistic p.379- 397, Berlin, 1992
40. Sinclair John, Trust the Text.Language,, Corpus and Discourse, London, Routledge, 2004
41. Sperber D. Wilson D. Relevance, II ed. Blackwell, Oxford, 1999
42. Stalnaker R. Context and Content,Oxford University Press, Oxford, 1999
43. Steinberger Ralf , An Overview of the EU’s highly multilingual parallel corpora ,Ispra, Italy, 2014
44. Tahira Naseem, Snyder Benjamin, Multilingual Part-of-Speech Tagging: Two Unsupervised Approaches, 2009
45. Tognini-Bonelli Elena, Corpus Linguistics at Work, John Benjamins Publishing, 2001
46. Trung D.K. Beyond Ab. Maslow’s Theory of Human Motivation; Philosophy on the net, 2016
47. Van Der Esch B. The Principles of Interpretation Applied by the Court of Justice of European Communities; Fordham International Law Journal, 1991
48. Vuk evi Miodrag , EU directives and standards on translating and interpreting and their implementation in Serbia as a non-EU country and a country in the Stabilization and Association Process (SAP)
49. Yang Huizhong, An Introduction to Corpus Linguistics, Shanghai, Foreign Language Education Publishing House, 2002
50. Yu Chen, Kay Martin, Interesting Data for faster and Better Statistical Translations, Boulder, Colorado, 2009
51. Yule G. Introduction to Language Study; Oxford University Press, 2000
52. Steinberger Ralf, The JRC-Acquis: A multilingual parallel corpus with 20+ languages,Italy, 2011
53. Maud Ehrmann, Turchi Marco, Building a Multilingual Named Entity-Annotated Corpus, Hissar, Bulgaria, 2011
54. Wang Dapeng, The problems and prospect analysis of corpus-based translation studies, Bohai Univ. China, 2013
55. Yun-Chuang Chiao, Kraif Olivier, Evaluation of Multilingual Text Alignment Systems, Genoa, Italy, 2006

20. Johnson M.R. Aristotle on Teleology, Oxford, 2005
21. Kaalep H.Jaan, Comparing Parallel Corpora and Evaluating their Quality, Tartu Univ. Estonia, 2009
22. Katz J.J. Propositional Structure and Illocutionary Force; New York, 1977
23. Kijaczko St. Kant's Pragmatic Teleology; Opole University, 2004
24. Koehn Philipp, A Parallel Corpus for Statistical Machine Translation, Phuket, Thailand, 2005
25. Lapshinova-Koltunski, E. "Variation in translation: Evidence from corpora." In New directions in corpus-based translation studies (Translation and Multilingual Natural Language Processing 1), ed. by Fantinuoli, C. and Zanettin, F., 71-93. Berlin: Language Science Press. 2015.
26. Leech G. Exploration in Semantics and Pragmatics; Amsterdam, John Benjamins, 1980
27. Lenaerts K., Guttierrez-Fons J.A. Methods of Interpretation and the European Court of Justice; European University Institute, 2013
28. Levinson S.C. Pragmatics; Cambridge University Press, Cambridge, 1983
29. Lewis D. Scorekeeping in a Language Game; Journal of Philosophical Logic, issue 8, pp.339- 359, 1979
30. Margalitadze, T. Once Again Why Lexicography Is Science. Lexikos 28 (AFRILEX-reeks/series 28: 2018): 245-261 <http://lexikos.journals.ac.za>; <https://doi.org/10.5788/28-1-1464>
31. Mayr E. The Idea of Teleology; University of Pennsylvania, 2014
32. Miller Vaughne, The EU's Acquis Communautaire, 2011
33. Miller Vaughne, The EU's Acquis Communautaire, International Affairs and Defence Section, 2011
34. Partington Alan, Aims, Tools and Practices of Corpus Linguistics, University of Bologna, 2006
35. Sbisà M. Speech Acts in Context Language and Communication; vol.22, 2002, pp.421- 436
36. Scherer Carmen, Corpuslinguistics, Un. Winter, Heidelberg, 2006
37. Schreibman Suzan, Unsworth John, Siemens Ray, A New Companion to Digital Humanities, Oxford, Blackwell, 2016
38. Sinclair John, Corpus, Concordance, Collocation, Oxford University Press, 1991

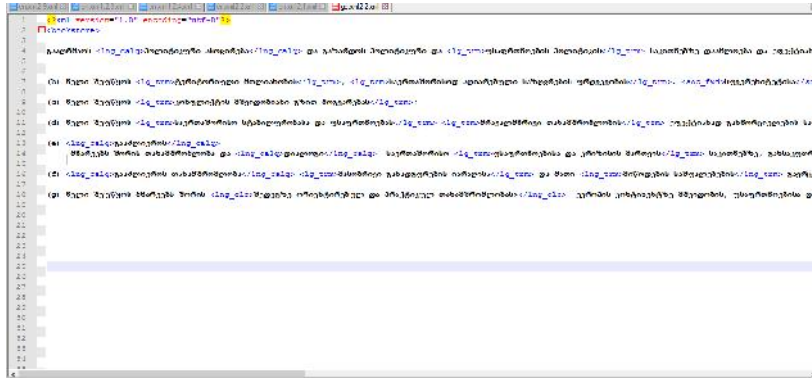
პრობლემას გვიქმნიდა – პროგრამული ანალიზატორი ჩვენ მიერ მიწოდებულ მონაცემებს ვერ აღიქვამდა.

მარკირების ხანგრძლივი და შრომატევადი პროცესის შემდეგ ინგლისური და ქართული ტექსტები Word-ის ფორმატიდან გადავიყვანეთ XML ფორმატში. საამისოდ გამოვიყენეთ სპეციალური პროგრამა NOTEPAD++, რომლის უპირატესობა გახლავთ ის, რომ პროგრამული ანალიზატორისთვის აღქმადია, ამასთანავე, გვიადვილებს მუშაობას იმ შემთხვევაში, თუკი რომელიმე თეგი არასწორადაა შეყვანილი, მაგალითად, აკლია წილადის ნიშანი ან ნორმაზე მეტია დაცილება სიმბოლოებს შორის. NOTEPAD++ თავად პოულობს შეცდომას, აწითლებს მას და გასწორებისას აღარ გვიჩვენს მთელი აბზაცის ან თავის ხელმეორედ წაკითხვა შეცდომის პოვნის მიზნით. იხილეთ სურათი 1,2:

სურათი 1. ინგლისური თეგირებული ტექსტი NOTEPAD++ -ში:

სურათი 2. ქართული თეგირებული ტექსტი NOTEPAD++ - ში:

მომდევნო ეტაპზე მარკირებული ტექსტების გადასამოწმებლად გამოვიყენეთ ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის თარგმანისა და ინტერდისციპლინური კვლევების ცენტრისა და ტექნოლოგიური დეპარტამენტის თანამშრომლობით შექმნილ სპეციალურ პროგრამა. იხილეთ სურ.3:

სურათი 3. კორპუსული ანალიზატორის ვიზუალი:

გამოყენებული ლიტერატურა:

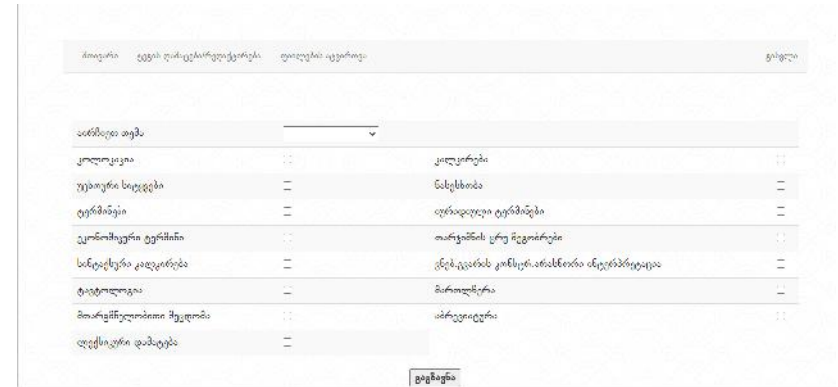
1. ბერიძე ხათუნა, თარგმანმცოდნეობა, ბათუმი, 2018 წელი
2. ბერიძე ხათუნა, გვარიშვილი ზეინაზ, Acquis-ის საკანონმდებლო ტერმინების კორპუსული კვლევა, ბსუ-ს გამომცემლობა, 2014
3. თანდაშვილი მანანა, ფურცხვანიძე ზაქარია, კორპუსლინგვისტური პარადიგმა ენათმეცნიერებაში, ფრანკფურტის ლინგვისტური წრე, 2014 წელი
4. ხალვაში რამაზ, დიგიტალური ჰუმანიტარიის შესავალი, ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ბათუმი, 2018 წელი
5. Altenberg Bengt, The English-Swedish Parallel Corpus, Lund, Sweden, 2001
6. Aristotle, Wicomachean Ethics, book II
7. Austin N. How to do Things with Words; Oxford University Press, London, 1962
8. Berry M. David, Understanding Digital Humanities, New York, Palgrave Macmillan, 2012
9. Coward A. Ellis J. Language and Materialism, London 1976
10. Cruse A. Meaning in Language; An Introduction to Semantics and Pragmatics, II ed. Oxford University Press, Oxford, 2004
11. DGT Translation Quality Guidelines, EU, Brussels, 2015
12. EC, DGT, European commission and Directorate General for Translation, Brussels, Belgium, Education Publishing House, 2002
13. Eisselle Andreas, Yu Chen, A Multilingual Corpus from United Nation Documents, Valetta, Malta, 2010
14. Erjavec Tomaz, The English-Slovene ACQUIS corpus, Slovenia, 2017
15. Evans Dubley, Developments in English for Specific Purposes, Cambridge, 1998
16. Gazdar Gerald, Speech Act Assignment in Elements of Discourse Understanding, Cambridge University Press, Cambridge, 1981
17. Glasersfeld E.V. Teleology and the Concepts of Causation; 2009
18. Grice M.P. Logic and Conversation, Cambridge, 1967
19. Ide Nancy, Veronis Jean, Multilingual Text Tools and Corpora, Kyoto, Japan, 1994

თარგმანის მანუალური მარკირების, პროგრამულ ანალიზატორში დამუშავებისა და შემდგომი სამეცნიერო კვლევის მოდელირების პრეცედენტი ინგლისური და ქართული პარალელური კორპუსებისთვის.

- ჩვენი კვლევის ფარგლებში განვსაზღვრეთ, რომ პროგრამული ანალიზატორის როლი და ფუნქცია უაღრესად მნიშვნელოვანია თარგმანის ხარისხობრივი კვლევისთვის, რადგან ავტომატურად მიღებული რაოდენობრივი მაჩვენებლები იძლევა კვლევის სისტემატიზირებულად წარმართვის და კონკრეტული კვლევის საკითხის მოკლე დროში გადაწყვეტის საშუალებას.

აღნიშნული პროგრამით სარგებლობისთვის თავდაპირველად საჭიროა დავრეგისტრირდეთ, როგორც მომხმარებელი. მომხმარებლის საკუთარი სახელისა და პაროლის მითითებით შევდივართ პროგრამაში. იხილეთ სურათი 4:

სურათი 4. პროგრამის ვიზუალი

უპირველეს ყოვლისა, პროგრამაში ავტვირთავთ XML ფორმატში გადაყვანილი ინგლისურსა და ქართულ ტექსტებს. შემდეგ სპეციალურ ველში –**თეგების დამატება** შეგვყავს ჩვენ მიერ წინასწარ შემუშავებული თეგები. ავირჩევთ XML ფორმატში უკვე შეყვანილ სასურველ ტექსტს, ველში **ავირჩევთ თემას**, მოვნიშნავთ სასურველ თეგებს და ვაჭერთ ღილაკს **გაგზავნა**. ყოველივე აღნიშნულის შემდეგ პროგრამა ავტომატურ რეჟიმში ეძებს და გვაწოდებს სტატისტიკურ მონაცემებს, რომლებიც შეგვიძლია გამოვიყენოთ ჩვენი კვლევის პროცესში დამუშავებული ორენოვანი მასალის შეპირისპირებითი ანალიზისთვის. პროგრამა ინგლისურსა და ქართულ ტექსტებს პარალელურად ალაგებს და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, რაო-

დენობრივი კვლევის მეთოდოლოგიისთვის ავტომატურ რეჟიმში გვაძლევს თეგირებული ტერმინების სტატისტიკას. იხილეთ ევრანის სურათი, რომელიც ასახავს პროგრამის მიერ პარალელურად დალაგებული ორენოვანი ტექსტის სტატისტიკური ანალიზატორიდან მოპოვებულ მონაცემებს:

სურათი 5. სტრუქტურირებული ტექსტები

<p>წაღწევის მიზნით პარალელური ასოიერება და განაწილის პოლიტიკური და ეკონომიკური პოლიტიკის სპეციფიკურ დახლოებას და ეფექტიანობას. (D) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის და გამოკვლევის ბინტეის რეაქტივებს განსაკუთრებით განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (E) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (F) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (G) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (H) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (I) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (J) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (K) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (L) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (M) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (N) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (O) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (P) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (Q) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (R) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (S) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (T) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (U) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (V) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (W) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (X) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (Y) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება. (Z) უდიდეს ტერმინოლოგიას შეიცავს სტრატეგიისა და დიპლომატიის საფუძვლის კონსტრუქციის რეაქტივებს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 1975 წლის ევროპის უსაფრთხოების და თავდაცვის კონვენციის მექანიზმების დაგეგმვა და რეგულირება.</p>	<p>to deepen political association and increase political and security policy convergence and effectiveness; (b) to promote the principles of territorial integrity and inviolability of internationally recognised borders, sovereignty and independence, as enshrined in the Charter of the United Nations and the Helsinki Final Act of 1975 of the Conference on Security and Co-operation in Europe; (c) to promote a positive political situation; (d) to promote international stability and security based on effective multilateralism; (e) to strengthen cooperation and dialogue between the Parties on international security and crisis management, in particular in order to address global and regional challenges and key threats; (f) to strengthen the cooperation in the fight against the proliferation of weapons of mass destruction, WMD, and their delivery systems, including the conversion to alternative employment of workers formerly employed in WMD programmes; (g) to foster results-oriented and practical cooperation between the Parties for achieving peace, security and stability on the European continent; (h) to strengthen respect for democratic principles, the rule of law and good governance, human rights and fundamental freedoms, including media freedom and the rights of persons belonging to minorities, and to contribute to consolidating domestic political stability; (i) to establish dialogue and to deepen the cooperation of the Parties in the field of security and defence; (j) to work to further promote a regional environment of mutual trust and understanding; (k) to provide all elements of a new political association between the EU and Georgia, including increased security policy cooperation to all levels of dialogue within the internationally recognised borders.</p>
--	--

ჩვენ მიერ თეგირებული ტექსტების სპეციალურ სამიუბო პროგრამაში მოთავსებით მივიღეთ შემდეგი შედეგები (იხილეთ ნიმუში):

საყურადღებოა, ვინაიდან ასოცირების ხელშეკრულების მსგავსი სახელმწიფოთაშორისი მნიშვნელობის მქონე იურიდიული დოკუმენტი, შეიძლება შეიცავდეს განსაკუთრებით საგულისხმო ინფორმაციას, მაგალითად, ატომური იარაღის გავრცელების შესახებ. მსგავს შემთხვევაში მთარგმნელობითი შეცდომით გამოწვეული სავალალო შედეგის რისკი შემცირდება;

- ჩვენი კვლევის კიდეც ერთი პრაქტიკული ღირებულებაა პროგრამული ანალიზატორის ფუნქცია პარალელურად დააღვოს ორენოვანი ტექსტები და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ავტომატურ რეჟიმში მოგვცეს თეგირებული ტერმინების სტატისტიკა;

- განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ კვლევის შედეგების გადამოწმება -ვერიფიკაცია მოცემული პროგრამის საშუალებით შესაძლებელია დისტანციურად. შეგვიძლია თამამად განვაცხადოთ, რომ კორპუსლინგვისტიკისა და ინფორმატიკის ერთობლივი და უდიდესი შედეგი მიღწეულია - შეგვიძლია კვლევის შედეგის მიღება უმოკლეს დროში;

- მიგვაჩნია, რომ ჩვენი დისერტაციის ფარგლებში შექმნილი ქართულ-ინგლისური პარალელური კორპუსი არის ერთ-ერთი წინგადადგმული ნაბიჯი და მცდელობა იმისა, რომ მსოფლიოში არსებულ მრავალენოვან კორპუსებს შორის ქართულენოვანმა კორპუსმაც დაიმკვიდროს ადგილი და ხელმისაწვდომი გახდეს დაინტერესებული სპეციალისტებისთვის.

- ანალიზატორით მიღებული სტატისტიკური მაჩვენებლების, პარალელურად განთავსებული ტერმინოლოგიური ლექსიკონისა და პარალელურად სტრუქტურირებული ტექსტების მიღებით, ჩვენ პროგრამული თვალსაზრისით მივაღწიეთ ჩვენი ნაშრომის მიზანს და შევექმნით იურიდიული ტექსტების

რი რესურსების შესამუშავებლად; გ) ლექსიკონების ან ანთოლოგიებისათვის; დ) მრავალენოვანი ინფორმაციის მოძიების პროგრამული უზრუნველყოფის გამოცდისა და სწავლებისთვის;

- რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, აღნიშნული კვლევის ფარგლებში პროგრამული ანალიზატორის მიერ გამოკვეთილი ტერმინების თარგმნის მაგალითებით შეიძლება საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ტერმინოლოგიური ლექსიკონის შედგენა;

- ჩვენს მიერ შექმნილი ასოცირების ხელშეკრულების ინგლისურ-ქართული პარალელური კორპუსის ყველაზე დიდ პრაქტიკულ ღირებულებად მიგვაჩნია ის ფაქტი, რომ ეს არის მცდელობა გაეზღვეთ დღესდღეობით არსებული ყველაზე მასშტაბური მრავალენოვანი კორპუსის **JRC-Acquis**-ის ნაწილი, რომელიც ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ოცზე მეტ ენას მოიცავს;

- განსაკუთრებით აღვნიშნავდით იმ ფაქტს, რომ ჩვენს მიერ შექმნილ იურიდიულ პარალელურ კორპუსს გააჩნია კიდევ ერთი წინადადგმული ნაბიჯი, წინაპირობა **JRC-Acquis**-ში გაწევრიანებისათვის: ასოცირების ხელშეკრულების ინგლისური და ქართული თეგირებული ტექსტები უკვე გადაყვანილი გვაქვს XML ფორმატში, მაშინ როდესაც ევროკავშირის კანდიდატი ქვეყნების ენებზე არსებული დოკუმენტაცია დღესდღეობით მხოლოდ Word-ის ფორმატშია ხელმისაწვდომი, რასაც JRC-Acquis-ის პროგრამა ვერ აღიქვამს;

- აღნიშნული კვლევის ფარგლებში პროგრამული ანალიზატორის მიერ მოვლენილი სტატისტიკის გათვალისწინებით შესაძლებელი გახდება თარგმანში დაშვებული შეცდომების ან უზუსტობების რაოდენობის შემცირება, რაც ზოგჯერ ძალიან

სურათი 6. ძეგლის შედეგები

ქართული ექსპერტი	ინგლისური ექსპერტი
პოლიტიკური ასოციაცია	political association
უსაფრთხოების პოლიტიკის	security policy
ტერმინოლოგიული მთავრობის	territorial integrity
საერთაშორისო და აღიარებული საზღვრების ვრცელების	territory of internationally recognised borders
საერთაშორისო	Chairman of the United Nations
საერთაშორისო კრების ორგანიზაციის წესდგისა	Historical Inet Act
პულსოპო და სელო აქტი	pastoral cohort resolution
კონფლიქტის მსვლიობისა გზით მოგვარება	international stability and security
საერთაშორისო სტაბილურობისა და უსაფრთხოების	multilateralism
მრავალმხრივი თანამშრომლობის	international security and crisis management
კავშირების	global and regional challenges
დაპირფარების	key threats
უსაფრთხოებისა და კრიზისის მართვის	scenarios of mass destruction
კავშირების და რეგიონულ გამწვანება	WMD

რაც შეეხება ანალიზატორის შედეგებს: გამოვალინეთ და გავანალიზეთ მთარგმნელობითი უზუსტობებისა და შეცდომების მთელი რიგი შემთხვევები, სახელდობრ: კალკირება - 47 მაგალითი; სინტაქსური კალკირება - 18 შემთხვევა; უცხოური სიტყვების და ნასესხობების უმართებულო გამოყენება - 42 მაგალითი; ტერმინები - 230, რომელთა გამოყენებითაც შეიძლება საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ტერმინოლოგიური ლექსიკონის შედგენა.

დასკვნა

მოცემული ნაშრომის მიზანი გახლდათ იურიდიული ტექსტების თარგმანის ანალიზის მოდელირების პრეცედენტის შექმნა პარალელურ კორპუსში, რადგანაც კორპუსული კვლევა თანამედროვე თარგმანმცოდნეობაში განსაკუთრებით აქტუალურია. არჩევანი შევაჩერეთ ასოცირების ხელშეკრულებაზე,

რომლის ორიგინალი და სამიზნე ტექსტების შეპირისპირებითი ანალიზის შედეგად მივედით შემდეგ დასკვნებამდე:

- შევქმენით იურიდიული ტექსტების თარგმანის ანალიზის ინდივიდუალური მოდელი ინგლისური და ქართული ტექსტების პარალელური კორპუსისთვის;

- ჩვენი კვლევის ფარგლებში შექმნილი თარგმანის კორპუსი მკვლევარს კონკრეტული კვლევის საკითხის მოკლე დროში გადაწყვეტის საშუალებას აძლევს, შეუძლია შეარჩიოს და გამოიყენოს კორპუსის ტექსტები სხვადასხვა ტიპის შეპირისპირებითი კვლევისათვის;

- აღნიშნული პარალელური კორპუსი ღირებული ენობრივი რესურსია, რომელიც თარგმანის პროცესს მდიდარი ლექსიკით ამარაგებს და მთარგმნელისთვის მზა ფრაზების ერთგვარ ბანკს წარმოადგენს, ამარტივებს და აჩქარებს მის საქმიანობას;

- ნაშრომში გამოყენებული სპეციალიზებული საძიებო პროგრამის მეშვეობით ტერმინთა მოძიება, კონტექსტების გახსნა, კონტექსტური მნიშვნელობების დადგენა, დეფინიციების შეპირისპირებითი ანალიზი დროის მოკლე მონაკვეთში ხდება შესაძლებელი;

- კვლევის მიზნების შესაბამისად, პარალელური კორპუსის საშუალებით ავტომატურ რეჟიმში გამოვიკვლიეთ მთარგმნელობითი უზუსტობების მთელი რიგი კატეგორიები და მოკლე დროში მივიღეთ მათი სტატისტიკა;

- თუკი ადრეულ პერიოდში ლინგვისტური კვლევები ძირითადად თეორიით შემოიფარგლებოდა და შემდეგ ხდებოდა მათი პრაქტიკაში დანერგვა (პროცესი „ზემოდან - ქვემოთ“), ჩვენი კორპუსლინგვისტური ნაშრომი უშუალოდ პრაქტიკულ

კვლევებს ეყრდნობა (პროცესი „ქვემოდან - ზევით“). უფრო მეტიც, ჩვენს მიერ თეორიულად დამტკიცებული მასალა კვლავ პრაქტიკული გამოყენებისთვისაა განკუთვნილი;

- ჩვენი კვლევის ფარგლებში პროგრამული ანალიზატორის მეშვეობით აღმოჩენილი მთარგმნელობითი უზუსტობებისა და შეცდომების გათვალისწინება ხელს შეუწყობს: ა) ევროკომისიის თარგმანის ხარისხის სტანდარტებთან მიახლოებას, რომლებიც ევროკომისიის თარგმანის გენერალური დირექტორატის მიერ არის ჩამოყალიბებული და რაც მომავალში, ასოცირების შემდეგ, გახდება სავალდებულო სახელმძღვანელო გზამკვლევი საქართველოში თარგმანის ხარისხის სტანდარტიზაციისათვის; ბ) ასოცირების ხელშეკრულების ქართული თარგმანის მიახლოებას საერთაშორისო სტანდარტებით განსაზღვრულ ძირითად პრინციპებსა და თარგმანის ხარისხის მოთხოვნებთან, რადგანაც ევროკავშირის სამართლებრივი აქტების ყველა ენაზე არსებული ვერსია თანაბრად ავთენტური უნდა იყოს; გ) ხელშეკრულების ქართული ვერსიის კიდევ უფრო მიახლოებას ზოგადსაკანონმდებლო პრინციპებთან, როგორცაა: კანონის წინაშე თანასწორუფლებიანობა და კანონის სანდოობა; დ) თავიდან აგვაცილებს სამართალწარმოების მოსალოდნელ რისკებს, მათ შორის ფინანსურ, პოლიტიკურ თუ იმიჯთან დაკავშირებულ ზიანს; ე) შეამცირებს სირთულეებსა და პრობლემებს კანონის ინტერპრეტაციისას ან კანონის ეროვნულ დონეზე დანერგვისას;

- ჩვენი კვლევის ფარგლებში შექმნილი იურიდიული პარალელური კორპუსის პრაქტიკულ ღირებულებათაგან აღსანიშნავია შემდეგი: მისი გამოყენება შეიძლება ა) სტატისტიკური მანქანური თარგმანის, ბ) ორენოვანი ლექსიკური ან სემანტიკულ